

Riksdagen

Stenografiska uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2013/14:10

Fredagen den 15 november

Stenografiska
uppteckningar
2013/14:10

1 § Utrikes frågor

Utrikesminister Carl Bildt

**Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikes frågor
den 21 oktober 2013**

**Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikes frågor den 18 november 2013**

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar utrikesministern med medarbetare välkomna till EU-nämnden. Jag undrar om det finns några A-punkter. Det finns inga utestående A-punkter. Då undrar jag, utrikesministern, om det finns någonting att säga med anledning av återrapport från möte i rådet den 21 oktober.

Anf. 2 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Nej.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Då går vi till dagordningspunkt 3, Det östliga partnerskapet. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 4 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr ordförande! Den grundläggande problematiken och de grundläggande uppgifter vi står inför när det gäller det östliga partnerskapet är väl kända av nämndens ledamöter.

Jag är inte övertygad om att det kommer att bli någon större fråga på måndag, konstigt nog, av den enkla anledningen att det mandat som egentligen gavs av Europaparlamentet till före detta talmannen Pat Cox och rådets före detta president Kwaśniewski skulle ha återrapporterats den 13. Vi skulle då ha haft möjlighet att ta ställning till resultatet vid det här mötet.

Nu har på grund av händelser som ni följt via medierna, utgår jag ifrån, tidsplanen förskjutits. De kommer att fortsätta sitt arbete med framför allt ett nytt möte i Kiev under nästa vecka, vilket innebär att det inte kommer att ske en återrapportering från deras sida till detta möte. Det betyder att det finns en viss sannolikhet för att vi får ett extra utrikesministermöte som kommer att ligga strax före det planerade toppmötet med det östliga partnerskapet den 28–29, kanske ett möte den 27 eller den 28,

och sedan återrapportering i Ukrainafallet från Cox och Kwaśniewski vid den tidpunkten.

Problematiken i Ukraina är väl bekant med de olika kraven för under-tecknande av avtal som ställdes upp av EU i december förra året och den successiva utvärderingen av huruvida de når upp till dessa. Men någon slutsats är inte möjlig eftersom rapporten inte kommer att föreligga.

Det innebär sannolikt också att det blir en mycket begränsad om ens någon diskussion angående de övriga punkterna vad gäller det östliga partnerskapet eftersom de är relativt oproblematiska. Det finns färdigför-handlade avtal med både Georgien och Moldavien. De kommer att pa-rafreras på toppmötet i Vilnius. Det kan möjligen bli en viss diskussion om Armenien. Men även den frågan förefaller vara avklarad och kommer förmodligen också att skjutas till ett kommande extra utrikesminister-möte.

Jag skulle tro att det blir en rätt begränsad diskussion om detta på måndag och således inte några ställningstaganden eftersom det inte finns underlag för det ännu.

Anf. 5 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens redovisade in-riktning i ärendet.

Vi går till punkt 4, Bosnien och Hercegovina. Det är en diskussions-punkt.

Anf. 6 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Ja, också detta är en diskussionspunkt. Bakgrunden till det hela är att övriga länder på västra Balkan gör mer eller mindre betydande framsteg. Man kan diskutera hur stora de är, men det sker i varje fall en rörelse i EU-riktning i de flesta länder.

Det land där det inte har skett så mycket om ens något är Bosnien. De har hamnat i en situation i och med att de inte har uppfyllt kraven i det så kallade Sejdić och Finci-målet, som jag utgår från att ni är förtroga na med; inte ens stabiliserings- och associeringsavtalet har trätt i kraft fullt ut. Vi har sagt att de inte har möjlighet att inkomma med vad vi kallar en trovärdig EU-medlemskapsansökan.

Det har förekommit olika försök att få dem att komma till en över-enskommelse om detta. De har hittills misslyckats. Det är kommission-ären Füle men också andra som har varit engagerade i detta. Anledningen är egentligen inte att denna fråga nödvändigtvis i sig är så svår. Anled-ningen är mycket att man lastar in alla andra frågor i uppspelet till val som kommer att äga rum i Bosnien nästa år.

>>> *Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen* <<<

Framför allt är det motsättningarna inom den så kallade federationen, mellan den bosnienmuslimska och den bosnienkroatiska delen, som har gjort att det är mycket svårt att lösa detta.

Det blir som sagt inga slutsatser. Det finns de som anser att man ska ha en lite mer aktivistisk approach och sammankalla ledarna ännu fler gånger till Bryssel och försöka att få dem att komma till en överens-kommelse. Här kan man göra alla möjliga bedömningar. Jag är personli-gen inte så säker på, utan att säga att det finns mycket av en svensk linje, att det kommer att lyckas.

När en valrörelse närmar sig minskar i allmänhet kompromissutrymmet mellan partier och profileringsbehovet ökar, som vi är väl medvetna om. Inte heller det är någon specifik bosnisk företeelse utan mer allmängods. I och med att det börjar röra sig i den riktningen är förutsättningarna för att få detta att fungera i den delen relativt begränsade.

>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Jag såg att något land hade som idé att man skulle engagera det vidare civilsamhället i Bosnien för att försöka lösa upp knutarna. Det är en mycket vacker tanke. Jag kommer att stödja den om någon för fram den >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<.

Bosnien är ett komplicerat men inte farligt ställe, skulle jag vilja säga. Det är ett samhälle som fungerar på sitt eget lite konstiga sätt. Någon fara för att det skulle utbryta några allvarliga konflikter där finns enligt min mening inte. Men det är viktigt att på ett eller annat sätt få i gång någon typ av nytt momentum i EU-processen. Det kommer vi att utbyta lite synpunkter kring.

Anf. 7 EVA-LENA JANSSON (S):

Ordförande! Tack, utrikesministern! Jag har en kunskapsfråga. Utrikesministern säger att man har provat detta med civilsamhället i 15 års tid. Till hur stor del har kvinnoorganisationerna varit involverade i processen?

Anf. 8 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Det har samtliga de kvinnoorganisationer som finns varit, självfallet.

Anf. 9 EVA-LENA JANSSON (S):

Bedömer utrikesministern att kvinnorna har haft det inflytande som han tycker att de borde ha ur ett jämställdhetsperspektiv?

Anf. 10 Utrikesminister CARL BILDT (M):

>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Det har varit mycket vida försök att involvera och bygga bryggor mellan civilsamhällets organisationer och icke minst för kvinnor i de olika delarna av Bosnien. Det är någonting som det internationella samfundet och inte minst Europeiska unionen spenderat mycket energi och pengar på under åren. Jag blev just uppmärksam på att även Sverige ger starkt stöd till Kvinna till kvinna.

Nu talar jag utifrån personliga erfarenheter. Jag tycker snarast att vi har överfinansierat civilsamhället i Bosnien, så mycket att civilsamhället har blivit mer en del av det internationella samfundet än en del av samhället på grund av den mycket generösa finansiering vi har haft och fortfarande har av olika delar av civilsamhället.

Anf. 11 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning i ärendet Bosnien och Hercegovina.

Vi går vidare till punkt 5, Kina. Det är en informationspunkt.

Anf. 12 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr ordförande! Ja, även detta är en informationspunkt. Det är mot bakgrund av att det ska vara ett toppmöte mellan EU och Kina den 21 november i Peking, det vill säga nästa vecka. Förberedelserna för det pågår, och det är det vi kommer att diskutera.

Det kommer lite grann att handikappas av det faktum att EU:s Catherine Ashton inte kommer att kunna vara med på grund av att hon är upptagen av den nya omgången av samtal om Iran som kommer att äga rum i Genève kvällen innan, den 20 november. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Vi har en strategisk plan för samarbete med Kina som man då ska diskutera. Utvecklingen i Kina är den att de just har avslutat det så kallade tredje plenum som var emotsett för att man skulle få en ny start för reformpolitiken. Arbetet med att utvärdera vad som kommit ut av tredje plenum pågår egentligen fortfarande. Än så länge verkar det ha blivit något mindre vad gäller reformpolitik på det ekonomiska området än vad man hade förväntat sig. Det ska komma något uppföljningsdokument som ska publiceras. Man får väl värdera det när det kommer, men än så länge är det något mindre.

>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Vi kommer att fortsätta att försöka aktivera frågan på olika sätt. Här finns också andra frågor. Det är självfallet handelsfrågor, globala frågor och frågor om mänskliga rättigheter, den klassiska listan. Det är också den dialog som vi tycker är nödvändig vad gäller cyberfrågor inklusive nätfriheten som vi vill ska komma upp på agendan i det sammanhanget.

Det påpekas för mig av mina medarbetare att vi även har ett toppmöte mellan EU och Japan som också det äger rum i nästa vecka, den 19:e och 20:e, alltså på tisdag och onsdag. Sedan kommer toppmötet med Kina på torsdag.

Japan är i en lite mer dynamisk relation just nu av den enkla anledningen att Japan har gått in i ett något mer dynamiskt skede i sin politik både i den ekonomiska politiken och inrikespolitiken och för all del också i utrikespolitiken. Det är möjligt att det mötet kommer att resultera i lite mer av en ny dynamik i relationen med anledning av ett lite mer dynamiskt japanskt uppträdande på både den asiatiska och den globala scenen. Det är rätt naturligt att Japan under en period har varit väldigt tyngt både av sina ekonomiska problem och självfallet av Fukushima-katastrofen och det inrikespolitiska fokus som tvingades fram under en betydande tid.

Anf. 13 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen under den punkten och går vidare till punkt 6, Det södra grannskapet. Vi startar med Syrien. Det är, som vi har uppfattat det, både en diskussions- och en beslutspunkt.

Anf. 14 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Ja, det är det. Jag har förstått att vi kommer att ha diskussionen angående hela det södra grannskapet som en helhet. Där har vi framför allt Egypten och Libyen. Det finns också en slutsats, som har gått som A-punkt, angående Tunisien. Det sista har varit okontroversiellt.

Nämnden har väl sett utkastet till slutsatser angående Syrien, där tyngdpunkten ligger på de regionala effekterna av den syriska krisen. De är förfärande på alla möjliga sätt, som refereras här i slutsatserna. Nio miljoner människor befinner sig på flykt; det är ungefär 40 procent av landets befolkning. De är internflyktingar eller externflyktingar. En miljon flyktingar i Libanon motsvarar ungefär en fjärdedel av landet befolkning. Hur länge klarar ett land den typ av börda som detta innebär?

En halv miljon människor finns i Turkiet. Det är ett större land med större ekonomiska resurser, men man ska inte underskatta den börda detta innebär också för Turkiet. Det finns ett mycket betydande antal i Jordanien och i tilltagande grad också i Irak. Vi ser dessutom hur trycket på eller strömmen till Europa ökar mycket påtagligt med Sverige som det land som de flesta för ögonblicket söker sig till. Det finns dess värre ingen anledning att anta att detta kommer att minska.

Vad är då vår politik eller vår strävan? Omedelbart är det förstås att lindra nöden och hjälpa människorna. Där är problemet det humanitära tillträdet i konfliktområdet. Det är problem framför allt med regeringen, men också med de olika oppositionsgrupperingarna. De är nu så många och så pass splittrade att bara att förhandla sig fram är svårt. Vi har ju konkreta erfarenheter från Åke Sellströms arbete med kemvapen och hur han fick förhandla sig fram – kanske inte meter för meter men i alla fall kvarter för kvarter – mellan olika grupperingar som kontrollerade olika delar av berörda stadsdelar. Detsamma gäller de humanitära transportererna. Det innebär att de inte når fram på det sätt som de borde kunna göra och som det borde ligga i allas intresse i Syrien – alldeles oavsett synpunkter i övrigt – att de gjorde.

Vi arbetade länge inom ramen för FN och försökte få en resolution från säkerhetsrådet. Det var framför allt Australien och Luxemburg, som sitter i säkerhetsrådet, som drev frågorna. Men det var rätt mycket ett svenskt initiativ som låg bakom detta från början. Så blev det inte, men det blev i alla fall ett ordförandeskapsuttalande – alltid något – som var tydligt men som inte har gett någon större effekt nere på marken. Därför är det viktigt att vi tar upp frågorna igen och försöker med alla de kanaler som kan finnas att få det humanitära tillträdet.

Vi talar om en ny givarkonferens i början av 2014 – Kuwait II. Det gäller framför allt flyktingmottagande. Sedan är det självfallet viktigt att vad det lider och så snabbt som möjligt få till stånd den så kallade Genève II-konferensen. Den har vi talat om tidigare. Vi hade hoppats att det skulle vara möjligt att sammankalla den mot slutet av denna månad. Det har inte visat sig vara möjligt, eller rättare sagt och för att vara korrekt: Lakhdar Brahimi har gjort bedömningen att det inte är möjligt att göra detta. Det ska dock ske ett nytt möte mellan de närmast berörda länderna – det är framför allt USA, Ryssland, FN och Arabförbundet som är nyckelaktörer i detta – mot slutet av månaden. Då ska man se om man inte kan få det hela att gå ihop.

Vi hade ett möte med den ledande syriska oppositionsgrupperingen i förra veckan i Istanbul som rörde sig i alla fall lite i riktning mot ett konstruktivt deltagande. Regimen spelar självfallet sitt eget spel.

Här har vår inställning varit – ibland har andra länder inom EU haft en något annorlunda inställning – att vi inte ska förändra någonting i förhållande till vad som kom fram i den ursprungliga Genèvekommu-

nikén för mer än ett år sedan. Den är fullt tillfredsställande enligt vår mening, och varje försök att ställa nya krav på den leder bara till nya svårigheter att få till stånd konferensen. Vi är helt tillfredsställda med de texter som nu ligger på bordet.

Sedan har vi situationen vad gäller de kemiska vapnen. Man får väl säga att det går framåt. Huruvida detta i varje del kommer att gå enligt tidtabell eller inte vill jag inte göra någon bedömning av, men det är åtminstone min bedömning att detta kommer att ske. De ledande politiska aktörerna vill att det ska ske, och då kommer det också att ske. I det ligger också en viss lärdom när det gäller den politiska processen i stort. Om man får en internationell enighet som är tydlig går det faktiskt att åstadkomma saker. Här har vi den internationella enigheten som är mycket tydlig, och därmed kommer det också att ske på ett eller annat sätt.

Det som nu möjligtvis föreligger som tilläggsförslag är ett tyskt förslag till text som innebär att man ska välkomna eller säga något vänligt om det faktum att Albanien överväger att ställa sig till förfogande för att vara den plats där man förstör dessa kemiska vapen. Man kan väl ha lite olika synpunkter på hur det har gått till, men så är det. Det finns väl ingen anledning att ha någon erinran mot det även om man kan ha varierande grad av entusiasm.

Anf. 15 JACOB JOHNSON (V):

Situationen i södra grannskapet är minst sagt allvarlig generellt. I Syrien är den alarmerande, får man väl säga. Jag har några frågor.

Kan utrikesministern kanske något utveckla synen på det ställningstagande som SNC gjorde när det gäller något slags villkorat deltagande i Genèvekonferensen? Och kan han kommentera de regionala stormakterna lite grann? Jag tänker på till exempel Turkiet, Iran och Saudiarabien, som är viktiga aktörer som måste in på något konstruktivt sätt här. Det är ganska komplext. Iran, som samtidigt genomför fruktansvärda massavrättningar och har sin egen opposition, måste vara med i processen. Kan utrikesministern kommentera detta något?

Anf. 16 EVA-LENA JANSSON (S):

Ordförande! Jag tackar utrikesministern. RIF-rådet hade ett möte den 7–8 oktober och diskussionen om flyktingar som nämns i dokumenten. Vi har också haft en diskussion med statsministern inför Europeiska rådets möte.

Hur kommer EU att agera kring vidarebosättning? Sveriges regering har ju drivit frågan att man på europeisk nivå ska ta ett större ansvar i andra länder. Vi känner till hur Sverige tar sitt ansvar. Hur kommer diskussionerna om vidarebosättning att gå nu? Kommer de andra länderna i Europa att ta sitt ansvar och ta emot kvotflyktingar via UNHCR för vidarebosättning? Vad är utrikesministerns bild av det?

Dessutom fick vi information – och det är känt sedan tidigare – om att Egypten skickar ut i princip alla som kommer från Syrien och skickar tillbaka dem. De har 15 dagar på sig att ta sig ut ur landet, vilket innebär att även den vägen har stängts för de syriska flyktingarna. Kan vi få några kommentarer till det?

Jag hade besök i går eftermiddag av flera kurder från olika grupperingar i Syrien. Det som de gemensamt efterfrågade var långsiktigheten i stöd. Man tänker på den dag när kriget är över och när den akuta krisen är över. Hur ska man då kunna bygga demokratiska samhällen?

De vill naturligtvis också ha stöd för den kurdiska delen av landet. De försöker hålla båda parter utanför sitt territorium och lyckas hyfsat bra med det. Men de har många internflyktingar. Många av dem har kommit till Kurdistan. Samtidigt är det svårt för Kurdistan att få in stöd utifrån, till exempel via Turkiet, på grund av den gamla konflikten. Man kan inte bara avfärda kurderna och säga att de är PKK-anhängare eller att PKK håller ordning där just nu. De har tagit emot många, och de försöker skydda dem som finns på deras territorium mot båda parter i konflikten.

De eftersträvar inte ett självständigt land, utan de vill vara en del av Syrien även i framtiden. De vill ändå ha – eller i alla fall försöka få – del av det humanitära stödet under den akuta krisen så att de kan skydda människor, både kurder och andra, som bor där. De tog upp frågan om andra minoriteter som har kommit till Kurdistan. I stället för att radera kyrkor och moskéer, som annars har gjorts, har man byggt kyrkor för dem som har kommit dit.

De menade också att diasporan ofta har en helt annan agenda än människorna som bor i landet, i Syrien. Diasporagrupperna, som vi ofta talar med, har inte alltid stöd från lokalbefolkningen. De efterfrågade det svenska stödet och menade att det enda som vi skickar till deras del av landet är jihadistisk. Om den bilden är den som de upplever är det naturligtvis inte särskilt trevligt. De är utsatta för många olika grupperingar som försöker ta sig dit.

Jag skulle vilja veta lite grann om hur diskussionen går. Även om vi i går fick höra att det nu är fler kurder som ska vara med i de eventuella samtalen är det inte säkert att kurderna känner sig representerade av dem som ska vara med i samtalen. Jag vet inte riktigt hur de väljs ut. Jag skulle vilja få lite fördjupning om situationen i västra Kurdistan från ministerns sida.

Anf. 18 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Ordförande! Jag skulle önska att jag hade bra svar på frågorna, men det har jag inte. Det är frågor som vi alla ställer oss i olika sammanhang. En observation som Bodil Ceballos gör är relevant, och det är att vi ser en betydande skillnad mellan den interna utvecklingen och den externa oppositionen i diasporan. Inte heller det är något nytt fenomen; det förekommer i nästan alla sådana här konflikter. Men ju längre en sådan här konflikt pågår, desto mer pregnant blir skillnaden. Det är ett av de stora problemen när vi går mot Genève II. Vilken är förmågan hos de externa representanterna att leverera ett internt resultat? Det vet vi inte.

Vi har egentligen inte så många andra alternativ än att försöka arbeta med dem, försöka stärka dem på olika sätt och försöka hjälpa dem. Vi ska också försöka få kontakter med de interna. Men i alla de kontakter som finns märker vi att klyftan är betydande och förmodligen större nu än vad den var tidigare.

Lite av detta ser vi kanske i det här med att vi skulle skicka jihadistisk. Det gör vi inte, vill jag säga. Men jag förstår ju vad det handlar om. Det

är kanske ett uttryck för att det finns krafter utanför som tycker att det är en konflikt som man på ett eller annat sätt vill delta i. Vår entusiasm för detta är intill ytterlighet begränsad, för att uttrycka det försiktigt. Det vidtas också åtgärder från turkisk sida för att försöka kontrollera det. En betydande del av det, det vill säga inflödet, har förmodligen skett via Turkiet.

Det är inte alldeles lätt att göra det. Turkiet har haft inställningen – som jag i grunden tycker är hedervärd – att de har hållit gränsen öppen. Flyktingar har kunnat gå över gränsen i den ena riktningen, och hjälparbetare har kunnat gå i den andra riktningen in över gränsen. Men de som lite senare kanske blir jihadister går i allmänhet över gränsen och säger att de är hjälparbetare. Hur avgör man om det som vederbörande säger när de går över gränsen är sant? Det är inte alldeles lätt. Det har funnits andra fall där det har gått att avgöra det hela tydligt, och det har varit eldstrider på den senaste tiden mellan turkiska säkerhetsstyrkor och jihadister i gränstrakterna för att i någon utsträckning försöka begränsa detta.

Vi befinner oss relativt långt bort från det hela, men jag tror att det framgår i medierna i tillräckligt hög grad för att jag här ska kunna säga att man gör bedömningen att det finns ett antal svenskar där. Det är bra, eller det är rättare sagt dåligt. Men vi kan inte gå in i detalj på detta.

Jag återvänder till Bodil Ceballos och situationen i de kurdiska områdena. De är, som framgick, annorlunda. Framför allt är det PYD, det vill säga PKK-grenen som kontrollerar de väpnade styrkorna där, som kommer från ett samarbete med Assadregeringen – låt oss vara realistiska på den punkten. Assadregeringen har så att säga dragit sig tillbaka från dessa områden och överlätit dem till PYD. Sedan har det ibland varit stridigheter med Assad, men framför allt har det varit strider med andra grupperingar inklusive med Free Syrian Army, där man har karvat ut olika territorier och försöker reglera detta på olika sätt.

>>> Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen <<<

Jag är alldeles övertygad om att frågan om utvecklingen i dessa delar av Syrien kommer att stå mycket högt upp på dagordningen. De har ett gemensamt intresse både av att hjälpa och, kanske, hålla vissa utvecklingar, inklusive de mer jihadistiska, under kontroll.

Våra möjligheter att påverka i detta skede är relativt begränsade, om vi ska vara alldeles ärliga, men det är viktigt att vi försöker vara så välinformerade som möjligt.

När det gäller Eva-Lena Janssons fråga och de olika flyktingfrågeställningarna återkommer jag till dem lite senare. De ligger huvudsakligen inom RIF-rådet, och jag tror inte att det blir någon större diskussion om den typen av frågeställningar på utrikesministermötet, om jag ska vara alldeles ärlig. Det borde det kanske bli, men jag tror inte att det blir det. Huvuddelen av detta, vidarebosättningar och sådant, ligger inte inom våra domäner.

Den diskussionen kan vi föra när det gäller kvotflyktingar, som är en mycket liten del av den problematik vi nu står inför. Det är andra flyktingar som kommer. Där är problematiken annorlunda, och diskussionen om vidarebosättningar har inte med den saken att göra.

Jag var inte medveten om det som Eva-Lena Jansson sade om det egyptiska beslutet, men det förvånar mig dessvärre inte. Det kommer med all sannolikhet att leda till att trycket på Libyen blir ännu värre. Det

är Libyen som är det verkliga problemet i dessa sammanhang. Libyen är inte en failed state än, men det finns tendenser till att det rör sig i den riktningen.

Mycket av den flyktingtrafik vi ser nu är farlig inte minst för de människor som i en desperat nödsituation betalar för att ta sig till Europa via Libyen. Det sker med grupperingar och intressen som inte är nämnvärt intresserade av deras säkerhet. Många av olyckorna vi ser med dåliga båtar och liknande kommer från hanteringen i Libyen. Den får ett utrymme genom att den libyska statsbildningen de facto inte har kontroll över betydande delar av sitt territorium.

Det finns oberoende grupperingar som självfallet delvis har ett intresse av att tjäna relativt mycket pengar på detta. Utan att veta någonting om det hela skulle jag tro att det Egypten gör trycker in ytterligare en del i Libyen. Förr i världen var den libysk-egyptiska gränsen relativt väl kontrollerad. Så är inte fallet längre. Det är en till stora delar öppen gräns med betydande trafik av allt möjligt och omöjligt – människor, vapen och annat, med alla de bekymmer som ligger i detta.

När det gäller koalitionen och de olika aktörerna är det inte så mycket att tillägga. En positiv utveckling var som sagt att det blev ett ökat kurdiskt deltagande i SOC (Syrian Opposition Coalition) och sedan en öppning för att på ett eller annat sätt delta i Genève II-konferensen. Det måste vi självfallet välkomna.

När det gäller övriga aktörer har vi lindrigt uttryckt en del synpunkter på den interna utvecklingen i Iran, som Jacob Johnson nämnde. Det hindrar dock inte att Iran måste vara med för att försöka få en lösning på det här. Det är svårt att se att det går att åstadkomma utan att Iran på ett eller annat sätt finns vid förhandlingsbordet.

Signalerna därifrån är även i denna fråga något mildare. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< Men signalerna från presidenten och utrikesministern är väsentligt mer konstruktiva när det gäller Syrien. Vad det faktiskt innebär kan vi testa först vid förhandlingsbordet.

Turkiet har, som vi har konstaterat, en mycket besvärlig situation där ett fortsatt inbördeskrig i Syrien på olika sätt kommer att börja äta sig in också i det turkiska samhället. Så är det ofrånkomligen. Turkiet har därmed ett mycket starkt intresse av att få slut på konflikten. De gjorde samma bedömning som många andra, att regimen skulle falla relativt snabbt. Man kan inte lasta dem för den bedömningen – många andra gjorde den. Det är klart att de nu sitter i en mycket besvärligare sits.

>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

>>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Anf. 19 PYRY NIEMI (S):

Hur förhåller sig EU till frågeställningen om att Assad nu eventuellt måste ingå i något slags övergångsregering, som ett medel för att blidka Kina och Ryssland i säkerhetsrådet så att ytterligare förhandlingsdörrar kan öppnas? Börjar detta diskuteras, och kommer det möjligen att diskuteras nu? Men framför allt: Kommer det att komma upp på dagordningen inför Genève II?

2013/14:10
15 november

Anf. 20 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Ordförande! Jag tackar utrikesministern för föredragningen.

Vi har rådsslutsatserna på bordet, och det står en hel del om stabiliteten i närområdet och bland grannarna till Syrien. Som utrikesministern säger är det viktigt att vi får ordning på Turkiets gränsövergångar. Jag vet inte om andra länder också har jihadister som kommer in från de andra länderna eller om det bara är Turkiet. Det står här att det är risk för ländernas säkerhet om det blir instabilt. Därför måste deras gränsövergångar vara väldigt tydliga när det gäller vem som tar sig in i landet. Det borde gå att hitta någon typ av regelverk för det.

Sedan vill jag nämna att det är oerhört viktigt att den humanitära hjälpen kommer in, men jag får rapporter om att exempelvis Röda Korsets bistånd säljs. Det är viktigt att man om det går har kontroll på hur biståndet kommer de allra fattigaste eller de mest utsatta till del.

När det gäller Genèvekonferensen är det naturligtvis viktigt att de olika religiösa och etniska minoriteterna finns representerade. Om de inte finns vid förhandlingsbordet bör de åtminstone ha inflytande eftersom det är en problematik de uppger att de är rädda för framöver. Jag förutsätter att man har i åtanke att det ska vara en lösning inte bara för att lägga ned vapnen utan för vad som händer sedan.

När det gäller 1325 om kvinnors deltagande, som vi ofta lyfter fram i riksdagen, undrar jag om Sverige kan ha någon typ av input i den diskussionen.

Avslutningsvis har jag en fråga. Jag tror att kabinetssekreteraren i går sade någonting i utrikesutskottet om regional ansats. Det låg papper om det på bordet när vi kom och jag inte hunnit läsa allt, men är det så att konferensen kommer att ha en regional ansats?

Anf. 21 ORDFÖRANDEN:

Undertecknad har också en fråga. Den hänför sig till det som nämndes parentetiskt tidigare av utrikesministern, nämligen att albanerna erbjuder sig att ta emot de kemvapen som nu ska föras från Syrien.

Jag är obekant med vilken teknisk kompetens Albanien kan ha för detta, men en sak är säker, nämligen att miljön i Albanien redan under lång tid varit under tung belastning, om man uttrycker det diplomatiskt. Utrikesministern sade att man kan ha olika synpunkter på detta, och min fråga är: Vad är synpunkten?

Anf. 22 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Man kan ha synpunkten att det är antingen bra eller dåligt, föreställer jag mig. Det är ingenting som Sverige på något sätt har drivit. Man har uppenbarligen letat efter olika ställen där man kan göra destruktionen. Jag har företrätt uppfattningen att det är bättre att göra den i Syrien i ett gränsområde där det är lätt att avgränsa och föra in kapacitet för att göra detta.

Men man har varit mer inriktad på att hitta olika länder. Det har funnits i medierna. Norge blev till exempel tillfrågad. Efter att ha gått igenom det mycket noggrant konstaterade normmännen att de inte hade vare sig de miljömässiga eller tekniska förutsättningarna för att göra detta. Jag tror att det var en riktig bedömning av Norge.

Vi har inte fått någon förfrågan, och om jag ska vara alldeles ärlig kan jag säga att om vi hade fått det skulle vi haft svårigheter att göra destruktionen i Sverige. Vi har inte den typen av anläggningar.

Sedan gick frågan till Albanien. Varför frågade man Albanien? Jo, det visade sig att efter det att kommunistregimen hade fallit i Albanien upptäcktes att där fanns ett förråd med av Kina levererade stridsgaser. Jag läste i något papper att det var 6 ton. Då finansierades olika anläggningar för att förstöra de 6 tonnen. Det var inte alldeles oproblematiskt och lämnade också en del problem efter sig, men det var det som ledde till att Albanien plötsligt tillfrågades om de kunde förstöra 1 000 ton.

Vi kan bara hoppas att det kommer att gå väl. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< Den lilla anläggning som krävdes för att ta hand om de 6 tonnen finns knappt kvar, såvitt jag kan förstå.

Det är inte Sverige som står bakom det, och vi har väl heller ingen anledning att ha några stora synpunkter på det.

När det gäller övergångsregim, eller hur det nu ska formuleras, läggs det fast med rätt stor tydlighet i Genève-dokumentet från juli förra året. Jag har glömt den exakta formuleringen, men det står att man ska komma överens om en governing body with full executive authority, eller något i den stilen. Komma överens om – det är nyckelformuleringen. Bägge sidor måste alltså vara överens om sammansättningen.

Sedan blev det en diskussion om vad detta innebär. Innebär det att Assad är utesluten eller inte? >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< Det var det diskussionen kom att handla om ett bra tag, och där är vi i grunden fortfarande.

Det har funnits de som har sagt att det ska vara en förutsättning för Genève II att Assad går med på att vika sig och ge sig i väg. Så är det inte, utan inriktningen är att det är svårt att se en lösning utan att så blir fallet. Men man sätter det inte som ett formellt villkor för förhandlingarna.

I full executive authority ligger full executive authority, det vill säga att ingen annan ska ha någon authority, inklusive om Assad är där under en begränsad period. Det kan man inte alldeles utesluta även om jag inte tror att det är särskilt sannolikt. Det är väldigt mycket kring detta som diskussionen just nu går.

Sedan är det många andra frågeställningar som kommer in och som är mycket komplicerade. Strävan är att bibehålla stats- och säkerhetsstrukturerna i Syrien så intakta som det över huvud taget går. Det går tillbaka på den irakiska erfarenheten och i någon utsträckning på den afghanska. Om en stat faller samman alldeles och fullständigt är konsekvenserna i allmänhet ännu mer horribla, och det tar ännu längre tid att bygga upp den igen.

Inriktningen är att man får åstadkomma någon kompromiss och kanske integrera olika typer av oppositionsgrupperingar i säkerhetsstrukturerna. När jag för detta resonemang inser alla hur svårt det kommer att bli, men alternativet är ännu mer besvärligt när det gäller att åstadkomma det.

Olika grupperingar måste självfallet vara inkluderade. Det understryker vi hela tiden inte minst i kontakter med SNC. De måste vara repre-

sentativa för ett demokratiskt och sekulärt mångfalds-Syrien, och de har åtminstone delvis rört sig i den riktningen.

Bistånd säljs. Jag brukar säga att vi lever i den värld vi lever i. Jag har inte varit med om någon konflikt där detta inte sker. Bistånd kommer in, och vi ger det till olika grupperingar. Vi hoppas och tror att det kommer de mest behövande till del, och det tror jag i allt väsentligt att det gör. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< Det finns dock ingen anledning att anta att inte huvuddelen kommer rätt. Det som kommer fel får aldrig vara en ursäkt för att inte försöka hjälpa i de fall där det faktiskt kommer rätt. Men vi måste ha realistiska förväntningar på det som sker där nere.

De regionala ansatserna ligger i och för sig i detta. Vi tar upp de olika regionala faktorerna, och vi har understrukit rätt mycket. Jag reste runt i regionen tillsammans med några andra utrikesministrar. Läser vi i slutsatserna står det om regional impact. Turkiet, Iran, Jordanien och Irak tas upp, för man kan inte lösa något utan att ta sig an detta.

En annan fråga gällde gränserna och om det bara är Turkiet som har öppna gränser. Nej, Libanon är de facto öppet. När det gäller inflöde är det nog mer Libanon än Turkiet. Det är svårt att veta. Den turkiska landgränsen är mycket längre, men den libanesiska är delvis helöppen. Vi har sett hur Hizbullahs stridskrafter rör sig fram och tillbaka över gränsen. Vi har också sett stridskrafter från den andra sidan, det vill säga från Assadregimen eller associerade grupperingar, i norra Libanon, i Tripoliområdet. Framför allt norra Libanon och angränsande delen av Syrien är en sammanhängande konfliktzon där det är svårt att tala om att det finns en gräns över huvud taget.

Vi vet att det har funnits de som har varit mycket aktivt engagerade i vapenleveranser och smuggling där. Det finns en tradition i den delen av Levanten som är svår att komma bort från.

Anf. 23 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

När det gäller den regionala ansatsen tänker jag kanske fel, för jag tänker att vi ska lösa Israel–Palestina-konflikten, Libanonsituationen, Iranfrågan och Gulfstater som påverkar Syrien. Jag förstår att det är övermaga att tro att vi ska kunna lösa det nu, men vi måste ändå ha en sådan ansats på sikt.

Anf. 24 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Gärna för mig! Det är självfallet ambitiöst. Vidgar vi perspektivet något kan vi säga att vi har tre pågående möjliga fredsprocesser som alla tre kan lyckas och misslyckas.

Vi har Syrien. Det kan lyckas eller misslyckas. Vi kan se konsekvenserna av detta. Vi har Israel–Palestina. Det kan lyckas eller misslyckas. Vi kan se konsekvenserna av detta. Vi har Iran. Det kan lyckas eller misslyckas. Vi kan se konsekvenserna av detta.

Vi kan göra ett litet diagram över att alla tre misslyckas samtidigt och fundera lite över konsekvenserna av det. Vi kan också göra ett diagram över den andra extremen, nämligen att alla tre lyckas samtidigt och fundera över konsekvenserna av det.

I den mån vi har någon möjlighet att påverka strävar vi givetvis efter det sistnämnda. Vi är starka anhängare av det som John Kerry gör med

Israel–Palestina, vi är starka anhängare av att försöka nå en överenskommelse med Iran och vi är starka anhängare av att försöka få Genèvekonferensen till stånd. Men vi kan förstås inte alldeles bortse från risken för att alla tre misslyckas och konsekvenserna av det.

2013/14:10
15 november

Anf. 25 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar sammanfattningsvis att det finns stöd för både regeringens ståndpunkt i ärendet och den redovisade inriktningen.

Vi lämnar Syrien och går vidare till Egypten. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 26 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Jag tror att denna diskussionspunkt kommer att bli relativt kort, för de andra frågeställningarna kommer att få mest uppmärksamhet.

Vi har diskuterat Egypten vid ett flertal tillfällen. Det som har inträffat sedan sist är att man gjorde ett försök att inleda en rättegång mot den före detta presidenten Mursi, vilket misslyckades.

Undantagstillståndet har upphävts, men den politiska processen går egentligen inte framåt. Den amerikanske utrikesministern har varit där, och i dagarna är den ryske utrikesministern där med en kanske något annorlunda agenda. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Anf. 27 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens redovisade inriktning i ärendet.

Vi går vidare till den sista punkten under denna dagordningspunkt, nämligen Libyen. Det är en beslutspunkt.

Anf. 28 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr ordförande! Här finns utkastet till rådsslutsatser som är överenskomna. Det finns inga avgörande sensationer i det.

Vi har i Libyen en så kallad Border Assistance Mission. Tanken är att vi ska hjälpa den libyska staten att sätta upp gränskontroller. Den har hittills inte varit någon stor framgång, av den enkla anledningen att den har mycket begränsad rörelsefrihet till och med i Tripoli på grund av säkerhetsläget där.

Det innebär inte att vi ska ge upp. Det är viktigt att fortsätta med detta, och vi hoppas att situationen förr eller senare kan förbättras. Men som jag indikerade tidigare i diskussionen är situationen i Libyen mycket besvärlig. Vi måste därför inrikta oss på långsiktiga ansträngningar att försöka hjälpa till med en libysk statsbyggnad. FN och EU finns på plats med begränsade insatser. Även Storbritannien och Frankrike finns på plats för att utbilda säkerhetsstyrkor. Utbildningen sker i respektive länder, så det tar relativt lång tid innan de kommer på plats och påverkar situationen.

Den ekonomiska situationen kommer att bli mycket ansträngd. På grund av de olika väpnade grupperingar som kontrollerar olika delar av det stora libyska territoriet har oljeproduktionen gått ned till en bråkdel av vad den var tidigare, ty följande inkomsterna. Det finns reserver att ta

av, men förr eller senare tar de slut. Om detta inte åtgärdas kommer vi att få se en avsevärd försämring också här.

Det är en mycket bekymmersam situation.

Anf. 29 BODIL CEBALLOS (MP):

Först gäller det andra och tredje stycket på s. 2 i slutsatserna. Det pågår utbildning av poliser och andra, om jag har uppfattat det rätt, men vad görs under tiden tills de nyutbildade kommer på plats och kan ansvara för säkerheten? Man har visst haft en hel del inhyrd säkerhetspersonal, men det kan man inte hålla på med i längden. Hur sköts det nu?

När det gäller vapenarsenalerna vet vi att det har flödat massor av vapen över till andra länder. Hur går det med det? Det känns som en svår uppgift att hålla alla dessa vapen på plats. Men det måste ske. Det arbetet måste intensifieras. Jag vill gärna höra mer om det.

Anf. 30 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr ordförande! Jag hade egentligen samma fråga. Redan när Gaddafi föll, i dubbel bemärkelse, hörde vi att vapen började flöda. När vi var i Egypten med PA-UfM-gruppen hörde vi om dessa vapen ganska tidigt.

Vem är involverad för att försöka få någon ordning på det? Är EU involverad? Eller är det något som den libyska staten sköter själv, att försöka få kontroll på vapnen?

Jag får inget grepp om vad som händer på det området. Har utrikesministern någon kommentar?

Anf. 31 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr ordförande! De bägge frågeställarnas frågor fångar verkligheten. Det här är de frågor vi har.

Tanken var vacker. En ny libysk statsbildning skulle ta form och ta kontrollen över dessa saker. Så har det inte riktigt blivit. Man har inte kunnat få kontroll över de olika väpnade grupperna som kom under kampen mot Gaddafi. De är regionala eller ideologiska, men framför allt regionala och klanbaserade. De har tagit kontroll över betydande delar av vapenarsenalerna, både för egna behov och för egna finansiella behov. Den libyska statens förmåga att omedelbart ta kontroll över detta lämnar en hel del övrigt att önska.

Vad kan vi kortsiktigt göra åt detta? Det realistiska svaret är: mycket lite. Vad kan vi göra långsiktigt? Det är att försöka bygga kapacitet på olika sätt. EU-delen av det handlar om gränsövervakning. Det är det som vi har åtagit oss att försöka hjälpa till med. Andra länder försöker bygga upp säkerhetsstrukturerna på olika sätt. FN-missionen har till uppgift att försöka identifiera och förstöra vapnen. Även här dominerar säkerhetsfrågorna och rörelsefrihetsfrågorna.

Det här med vapen är ett betydande dilemma. Vi såg ett element av det i Malikonflikten. Vi ser åtskilligt i Syrien och säkert på andra ställen också.

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens ståndpunkt i ärendet Libyen.

Vi går över till punkt 7, Migrationsfrågor i Medelhavsområdet. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 33 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr ordförande! Jag har redan berört detta i olika sammanhang. Det var uppe till diskussion i Europeiska rådet den 24–25 oktober efter Lampedusatragedin. Det man beslutade var att tillsätta en så kallad Task Force Mediterranean som ska presentera operativa slutsatser till RIF-rådet den 5–6 december och till Europeiska rådet den 19–20 december. Vi vet inte vad man kommer fram till, så det är inte mycket att diskutera nu.

Det som ligger på utrikesministrarnas bord är det som vi redan har diskuterat. Den libyska situationen är en central del. Varifrån kommer flyktingarna? Syrien har vi redan diskuterat. Vi har en svår situation i Eritrea. De senaste siffrorna som jag såg var i storleksordningen 2 000 i månaden, men det är sannolikt fel eftersom det förändras. I Eritrea håller den ekonomiska och sociala situationen på att försämrats. Vi har dessutom fortfarande en betydande flyktingström från Somalia. Det är de tre huvudsakliga områdena, och flyktingarna söker sig lite olika vägar. Via Sinai, Egypten och Libyen kommer de ut i Medelhavet, och vi får den tragiska utveckling vi nu har.

Det vi kan göra med de utrikespolitiska instrumenten är att försöka bygga långsiktig stabilitet i dessa områden. Men som inte minst den här diskussionen visar är det ett mycket långsiktigt och mödosamt arbete. Att bygga stabilitet i Somalia tar sin tid. Syrien är som det är. Libyen kommer inte att bli stabilt de närmaste veckorna, utan det handlar om ett långsiktigt arbete.

Därmed har vi att hantera en mycket besvärlig situation, och det kommer vi att fokusera diskussionen på i utrikesministerkretsen. Sedan kommer förhoppningsvis de mer operativa slutsatserna från Task Force Mediterranean upp till diskussion i framför allt Europeiska rådet.

Anf. 34 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr ordförande! Jag tackar utrikesministern. Regeringen anser att EU bör verka inom ramen för det pågående arbetet och med befintliga instrument. Räcker de befintliga instrumenten som det ser ut nu?

Regeringen ställer sig skeptisk till Italiens förslag om en GSFP-insats som den presenteras i nuläget. Betyder det att regeringen kommer att ändra uppfattning? Varför säger regeringen inte nej rakt av? Kan utrikesministern utveckla det?

Anf. 35 BODIL CEBALLOS (MP):

Det här har blivit aktuellt i och med den stora drunksningskatastrofen som hände för inte så länge sedan i Medelhavet, men det är ingen ny fråga. Det har pågått under många år och påbörjades när man stängde gränserna till Europa på det sätt man har gjort.

Jag bodde i Spanien tidigare, och det kom alltid folk från Nord- och Västafrika och jobbade under sommarmånaderna när det fanns mycket

jobb. Sedan åkte de hem och levde på det resten av året. Nu finns inte den möjligheten kvar, vilket innebär att om de ska kunna försörja sina familjer på hemmaplan måste de försöka ta sig in illegalt i Europa. Sedan kan de inte åka hem igen utan de är fast.

Om man ska komma till rätta med problemen räcker det inte med, som Europeiska rådet sade den 23–24 oktober, att det ska finnas ett lämpligt utvecklingsstöd från EU och en effektiv politik för återvändande. Snarare borde det finnas legala vägar att komma in till EU och möjlighet att komma in som till exempel gästarbetare, att på något sätt anlända den vanliga vägen med färjan. Det är där problemen måste attackeras, såsom jag ser det i alla fall. Den diskussionen förs aldrig på EU-nivå nu för tiden. Det handlar bara om övervakning av gränser och annat. Vi är inne på helt fel spår.

Det är bra att Sverige driver att fler länder ska ta emot sökande. Det är inte bara fattiga som kommer, utan många är flyktingar från till exempel Syrien. Oavsett om det finns legala vägar kommer de inte att åka tillbaka igen.

Båda delarna måste finnas. Många av dem som kommer hit – och de som dör på vägen – kommer från fattiga länder, men de vill kunna åka tillbaka igen. Vi behöver både asyldelen och möjligheter för migranter att ta sig in.

Anf. 36 JOHNNY SKALIN (SD):

Det är positivt om man kan förmå fler länder att ta emot sin andel av kvotflyktingar, men det löser inte det grundläggande problemet. Ambitionen ska vara att lösa det grundläggande problemet på plats i närområdena. Det är vår fasta uppfattning i frågan. Jag vet att regeringen har en annan uppfattning i frågan, men jag vill ändå markera vårt ställningstagande och anmäla avvikande mening.

Anf. 37 ORDFÖRANDEN:

Den är noterad.

Anf. 38 JACOB JOHNSON (V):

Det här är en diskussionspunkt, men jag kan åtminstone referera till den avvikande mening som vi anmälde när frågan var uppe i EU-nämnden den 4 oktober inför RIF. Jag kan instämma i den argumentation som Bodil Ceballos framförde i frågan.

Dock har jag noterat i någon av handlingarna att regeringen säger sig verka för fler legala vägar in till EU för flyktingar. Det är kanske något slags rörelse åt rätt håll på regeringsnivå, men jag är lite osäker. Jag refererar till och eventuellt biträder en sedan tidigare anmäld avvikande mening – om det nu är en beslutspunkt.

Anf. 39 ORDFÖRANDEN:

Det är en diskussionspunkt. Utöver Sverigedemokraterna har vi inte noterat någon avvikande mening så här långt.

Anf. 41 ORDFÖRANDEN:

Den är noterad.

Anf. 42 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Den är noterad. Låt mig få säga följande till Johnny Skalin. Det är klart att vi tycker att problemet ska lösas på plats. Bodil Ceballos tar upp det långsiktiga problemet – arbetskraftsinvandring fram och tillbaka. Den akuta situationen för närvarande är krig och konflikter. Det är klart att vi vill stoppa kriget och lösa konflikterna. Det råder inget tvivel om det. Det är utrikespolitikens huvudinriktning.

Samtidigt vet vi att det inte är gjort i en handvändning, försiktigt uttryckt. Det är ett långsiktigt fredsbyggande arbete. Under tiden har vi ett ansvar att hjälpa dessa människor. Huvudinsatserna sker självfallet där. Jag nämnde en miljon flyktingar i Libanon och en halv miljon flyktingar i Turkiet. Vi kan tycka att det är många som kommer till Sverige, men det handlar om rännilar i förhållande till de bördor som drabbar länderna i regionen. Men för de rännilarna – stora som de är för ögonblicket – saknas det möjlighet att sätta dem på ett flygplan till Damaskus. Den optionen gives icke vare sig legalt, politiskt eller moraliskt i den situation som nu föreligger. Det är väl det som är det nya, Bodil Ceballos, i den här situationen, det vill säga att det inte är fråga om det normala med arbetskraftsinvandring, pendling eller vad det kan vara. Nu handlar det om akuta konfliktsituationer och mycket stora flyktingströmmar. Det kräver kanske en något annorlunda ansats. Vi får se vad Task Force Meditteranean kommer fram till.

Det finns ett brev från Emma Bonino om GSFP-förslaget. Det är knappast möjligt att ta ställning till förslaget som det nu föreligger. Vi har ställt ett antal frågor, och det finns inga riktigt bra svar. Ansatsen från Emma Boninos sida är att hon vill använda marina resurser för att rädda flyktingar ute till havs. Det är svårt att vara emot, men det leder till en lång rad andra frågor. Det är alldeles uppenbart att sjöräddningsresurserna i Medelhavet är begränsade. Vad kan vi göra då för att få ytterligare sådana resurser? Jag tror att det är den typen av frågor som ligger till grund för Emma Boninos förslag. Men om det är rätt instrument är något som vi ställer oss tveksamma till. Vad gör man sedan i led två och tre?

Frontexsystemet är ett bättre system som fungerar relativt bra. Därmed får man ordning och reda på vad som inträffar vid gränserna. Alla kommer in i ett system som kan överblickas. Nu hanteras detta på olika sätt i olika länder. Det är kanske mindre bra. Jag ska inte gå mer in på det. Vi avvaktar Task Force Meditteranean, och sedan får vi se hur vi har anledning att ställa oss till de olika förslag som kommer fram från deras sida.

Anf. 43 JOHNNY SKALIN (SD):

Jag vill ta tillfället i akt och bemöta utrikesministern. Han säger saker som måste bemötas.

Visst håller jag med om att det är viktigt att hantera problemen med krig och andra konflikter. Det sker i alla fall försök med medling, att rikta krav eller att vidta andra åtgärder. Där är vi i huvudsak överens med regeringen. Vi har inte anført något annat i det här ärendet.

Den synpunkt jag har är att man satsar ungefär lika mycket pengar på integration i Sverige som man satsar på UNHCR totalt sett, globalt, i världen. Utrikesministern är naturligtvis väl medveten om att det finns 30–40 miljoner flyktingar runt om i världen. Alla de människorna kan vi inte hjälpa genom att ta dem till Europa. Min utgångspunkt är att vi ska hjälpa så många som möjligt på plats under tiden konflikterna rasar i dessa länder.

Min synpunkt är att vi använder våra pengar, resurser, på ett ofördelaktigt sätt om utgångspunkten är att hjälpa så många som möjligt. Det är min utgångspunkt. Regeringens utgångspunkt är en annan. Jag vill bara markera detta.

Anf. 44 EVA-LENA JANSSON (S):

Ordförande! Att rädda människor från att drunkna i Medelhavet är ett vällovligt syfte, men om ställningstagandet från Italiens sida är oklart om vad de vill ha insatserna till kan jag förstå att man är skeptisk.

Jag har en fråga om att det står något om befintliga instrument i dokumentet. Räcker det verkligen med befintliga instrument med tanke på hur situationen ser ut just nu och den instabilitet som finns i området? Måste man inte komma med nya förslag?

Det som nämns om Europeiska rådets möte den 23–24 oktober är en hänvisning till att man ska diskutera asyl- och migrationspolitiken först nästa sommar. Det är väl bra att utarbeta långsiktiga planer, men man måste också ta itu med de frågor som finns på bordet nu. Man kan inte vänta till nästa sommar. Det tror jag att vi alla är överens om.

Anf. 45 BODIL CEBALLOS (MP):

Jag har sett denna fråga som en diskussionspunkt. Det är inte särskilt mycket information som vi har fått till det här tillfället. Miljöpartiet har anmält avvikande meningar tidigare. Jag kanske måste gardera mig och hänvisa till dem i det här fallet. Det kanske finns annat bakom som inte framgår av handlingarna till i dag. Jag vet inte hur det ser ut. Det är ju en diskussionspunkt.

Vilka är det som kommer hit? De flesta som kommer över Medelhavet är i dagsläget flyktingar. Sedan har vi alla dem som kommer över Atlanten från Västafrika mot Kanarieöarna och vidare. Det finns både och. Det är både migranter och flyktingar. De måste hanteras på olika sätt.

Anf. 46 ORDFÖRANDEN:

Jag funderade själv över det italienska GSFP-initiativet. Är det utrikesministerns uppfattning att det svarar mot den resursbrist som finns i dag med civila marina resurser och att man därför också måste få tillgång till militära marina plattformar för att kunna ta hand om och hjälpa människor på flykt över havet? Är det bakgrunden till detta?

Anf. 47 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr ordförande! Jag vet inte, men jag skulle tro att så är fallet. Bakom detta ligger en mycket stark hjälplöshet inför den situation som inte minst Italien står inför i Medelhavsområdet med de tragedier man ser. Jag tror att vi alla känner det. Då griper man efter olika tankar om hur man ska kunna förhindra det. Detta är en tanke som ligger relativt nära till hands. Jag tror att den är rätt komplicerad när man börjar titta på detaljerna.

Vi har inte ställt oss bakom förslaget utan vi har ställt skeptiska frågor. Det här är något för Task Force Mediterranean. Jag tycker att det måste finnas en ödmjukhet inför komplexiteten i den utmaning vi står inför genom att inte stänga några dörrar alltför hårt.

Eva-Lena Jansson frågade om befintliga instrument kommer att räcka. Det vet jag inte. Jag skulle inte tro det. Jag skulle tro att vi får förstärka de befintliga instrumenten på ett eller annat sätt. Det är möjligt att det blir något annat. Jag vet icke, och vi är inte där än. Diskussionen i utrikesministerkretsen kommer att mer handla om det som ligger bortom det att de närmar sig det europeiska området. Det ligger i utrikespolitikens karaktär. Jag tror att vi ska ha en realistisk uppfattning om vidden av utmaningen och känna en viss ödmjukhet inför behovet av att pröva olika vägar för att klara detta på olika sätt.

Jag kan ta diskussionen med Johnny Skalin någon annan gång. Visst är det så att det omedelbara flyktningmottagandet i Sverige kostar mycket mer. Å andra sidan kan jag säga, utan att vilja säga att vi ska utsträcka det till hela världen, att vi kan titta på de 100 000 bosnienflyktingarna som vi tog emot till mycket betydande kostnader och mycket betydande ansträngning för svenska samhället under en period. De levererar mer intäkter till det svenska samhället än motsvarande grupp svenskar från den perioden. Det är ett faktum.

Anf. 48 EVA-LENA JANSSON (S):

Ordförande! Det står i den kommenterade dagordningen att ”regeringen anser att EU bör se över vad som ytterligare kan göras inom ramen för pågående arbete och befintliga instrument”, men det känns som att utrikesministern säger att det kanske inte räcker och att man därmed kan tänka sig andra insatser. Det är bra.

Anf. 49 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Det ligger lite i det jag säger. Har man tillsatt en task force kan man inte säga att den inte får komma med några förslag. Vi måste ha en viss öppenhet för vad den kan komma fram med.

Vi måste absolut se över och försöka förbättra de befintliga instrumenten. Kommer det lämpliga förslag på något annat måste vi självfallet pröva dem. Konstigt vore det annars.

Anf. 50 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Jag vill betona från Kristdemokraternas sida hur viktigt det är när man talar om kampen mot människohandel och människosmuggling att man tänker på den situation som människor som använder dessa medel befinner sig i så att de inte drabbas i den kampen.

När det gäller Italien och Grekland har jag förstått att Italien under 2012 fick 478 miljoner euro för att hantera migrations- och asylströmmar. Italien får alltså ekonomiskt stöd från EU för att hantera det. Däremot tar de inte emot särskilt många flyktingar. Sverige var nr 3 bland de länder som tog emot de totalt 330 000 asylsökande som kom till EU förra året.

Jag vill betona att vi ska inta en humanitär approach till de människor som söker sig en fristad. Det handlar om att hitta andra sätt än att mota bort människor. Det vore bra om det gick att få dem att komma till EU på ett mer reglerat sätt.

Anf. 51 JOHNNY SKALIN (SD):

Jag har en slutlig kommentar till utrikesministern – om han inte provocerar mig ytterligare. När det gäller invandringen har jag aldrig sagt någonting om att olika typer av invandring inte kan generera olika typer av resultat vad gäller deltagande i samhällslivet, sysselsättning och nettoinkomster eller utgifter för staten.

Den bosniska gruppen kan man diskutera vidare. Men min huvudsakliga poäng är att invandringen som helhet belastar det svenska samhället ekonomiskt och socialt. Den inverkar också på svenska möjligheter att upprätthålla full sysselsättning, skulle jag vilja påstå.

Även efter i genomsnitt 20 års boende här uppnår inte invandrare full sysselsättningsgrad om man jämför med svenskfödda personer. Jag ser det som ett problem, inte för att människor kommer hit från andra länder utan för att vi inte på ett fullvärdigt sätt lyckas integrera eller assimilera invandrarna i det svenska samhället. Men det var inte det som var min huvudsakliga utgångspunkt i den här diskussionen, utan det handlar om de människor som flyr från Afrika till Europa.

Anf. 52 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Jag tror att vi får återkomma till dessa frågeställningar.

Anf. 53 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens redovisade inriktning i ärendet. Jag har noterat avvikande meningar från Sverigedemokraterna respektive Vänsterpartiet och Miljöpartiet, men jag finner dem oliklydande.

**Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikes frågor samt utrikes frågor – försvar den 18 november 2013**

Anf. 54 ORDFÖRANDEN:

Då hälsar vi även försvarsminister Karin Enström med medarbetare välkomna till EU-nämnden. Vi befinner oss på punkt 8 i den kommenterade dagordningen. Det gäller GSFP, den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Det är en beslutspunkt.

Anf. 55 Utrikesminister CARL BILDT (M):

De utkast till rådsslutsatser som ligger framför er är uppdelade i tre delar. Den inledande delen ligger mera under mitt ansvar. Den andra delen om förmågor och den tredje om försvarsindustri ligger mera under försvarsministerns ansvar.

Det här är ett större arbete och jag ska kort säga någonting om den inledande delen. Vi har alla – inte minst jag som har varit ledamot under några decennier – stor respekt för riksdagen, men inte ens jag begriper riktigt hur detta med samråd med utskott och nämnder fungerar.

Vi har i alla fall haft en formell överläggning med utrikesutskottet och det har skrivits mycket papper om detta och dokumenten från de formella överläggningarna i går ligger på era bord, så vi vet redan vad vi tycker, och det är ju bra det. Samtidigt är överläggningen med utskottet formell, och sedan hålls det formella samrådet i EU-nämnden. Vi ska alltså ha samråd baserat på den överläggning där vi redan har talat om vad vi ska tycka. Så är det, eller hur?

Anf. 56 ORDFÖRANDEN:

Det stämmer i allt väsentligt.

Anf. 57 Utrikesminister CARL BILDT (M):

För att det inte ska råda några missuppfattningar på den punkten vill jag gärna säga att det är ett väldigt bra system.

Detta stora arbete kommer att leda fram till slutsatser på Europeiska rådets möte i december där de olika instrumenten ska ses över. När det gäller den inledande delen, som är mer inriktad på utrikespolitik och allmän säkerhetspolitik, känner ni ju till att vår inriktning varit att få i gång lite mer av en grundläggande strategisk diskussion mellan de europeiska länderna. Hur ser de globala utmaningar ut som vi står inför? Hur kan vi utforma de olika instrumenten?

Vi hade en säkerhetsstrategi 2003 som reviderades i stor utsträckning 2008. Det är nu dags att ta itu med det arbetet igen och bredda det så att det inte bara är en säkerhetsstrategi utan man ska också ta med utmaningar av lite annan karaktär. Den diskussion som vi nyss hade kan rätt väl illustrera att det handlar om mer än bara den snävt avgränsade säkerhetsfrågeställningen.

Jag tror att vi i allt väsentligt kommer att få gehör för detta, med någon inledande formulering i 4 §. Det är vi väl tillfredsställda med. I öv-

rigt är texten i den inledande delen av relativt allmän karaktär. Det är först när vi kommer in på försvarsministerns område som det blir av mer skarp karaktär. Jag hänvisar således till papperen på bordet och sätter punkt här.

Anf. 58 TOMMY WAIDELICH (S):

Vi hade överläggning i går i utrikesutskottet. Från vår sida hade vi ingen avvikande mening, men vi hade ett antal medskick. Vi får se om regeringen svarar upp mot dem, så att vi kan hålla fast vid den linjen och inte ha någon avvikande mening.

Medskicken finns inte med i handlingarna, men i korthet går de ut på att vi till att börja med delar regeringens ståndpunkt om att det behövs en europeisk global säkerhetsstrategi. Vi anser att en sådan bör ha fokus på EU:s mjuka makt. Samtidigt är det viktigt att slå fast att det är FN som har det övergripande ansvaret för fred och säkerhet. Därför bör EU – det har vi tagit upp tidigare – pröva möjligheten att ställa stridsgrupperna till FN:s förfogande. Det har funnits ett minskat europeiskt och inte minst svenskt engagemang i FN:s olika fredsbevarande operationer. När vi nu själva inte har användning för dessa stridsgrupper skulle vi kunna pröva möjligheten att ställa dem till FN:s förfogande.

Sedan håller vi med regeringen om att det är viktigt med den nationella suveräniteten i försvarsfrågorna. Det blev en lite konstig och animerad debatt i utrikesutskottet där vissa hävdade att detta är ett hot mot den militära alliansfriheten. Det tycker inte vi. I Lissabonfördraget slås det fast att det militära samarbetet ska vara öppet för alla medlemsländer. Nu finns det en formulering i regeringens ståndpunkt om att det är önskvärt, men vi ser det som självklart. Vi utgår från att regeringen driver den linjen och bevakar frågan.

Jag har en liten detaljfråga. Vi tycker att det är rimligt med en maritim säkerhetsstrategi. Men inför fortsättningen vill vi skicka med att man inte ska glömma bort Arktis.

Vi hoppas att regeringen är beredd att ta med sig våra medskick i det fortsatta arbetet.

Anf. 59 BODIL CEBALLOS (MP):

Jag är en av dem som har förmånen att vara med på de gemensamma europeiska utrikes-, säkerhets- och försvarsutskottsmötena. Första mötet hölls på Cypern. Lady Ashton var där och höll ett – som jag tyckte – väldigt positivt anförande. Hon talade om säkerhet, men mer utifrån perspektivet goda relationer mellan grannländerna i Medelhavsområdet. Hon talade mycket mer om det civila än om det militära.

Sedan har det skett en förskjutning under ett antal möten och efter lady Ashtons rapport. Nu talas det mycket mer om det militära än om det civila. Jag tycker att det har blivit en stor slagsida i slutsatserna och även i det som regeringen har skrivit.

Vi anmälde avvikande mening i går under överläggningen, som jag återoppar även i dag. Enligt mitt sätt att se har det blivit en slagsida. Ska vi arbeta för säkerhet i Europa och i världen måste vi jobba mycket mer med den civila sidan än med den militära. I förslaget till slutsatser talar man om de civila sidorna, men det blir närmast någonting som man måste ha med, inte några färdiga förslag om hur man ska gå till väga. På

den militära sidan finns det fler förslag, och det är väl inte så konstigt. Säkerhet har alltid varit en militär fråga.

Jag skulle vilja att regeringen mer lyfte fram den civila sidan.

2013/14:10
15 november

Anf. 60 ORDFÖRANDEN:

Vi har noterat den avvikande meningen.

Anf. 61 JACOB JOHNSON (V):

Jag nöjer mig med att referera till och ställa mig bakom den avvikande meningen från Vänsterpartiet under utrikesutskottets möte i går.

Anf. 62 JOHNNY SKALIN (SD):

Vi ställer oss också bakom vår avvikande mening från i går.

Anf. 63 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Jag har absolut inga problem med Tommy Waidelichs olika medskick. Jag delar i allt väsentligt slutsatserna i dem.

Vi har ställt Battlegroup till FN:s förfogande, men de har inte använt sig av den. Vi har ställt trupp till FN:s förfogande i den meningen att vi har gått in och banat väg för FN-insatser, både den ursprungliga Artemis i Kongo och sedan Tchadoperationen, som var en bridging operation innan FN hade möjlighet att komma in där.

Jag kan lova att vi inte glömmer bort Arktis. Risken för det är relativt begränsad.

Jag delar inte Bodil Ceballos synpunkt, det vill säga att jag delar den, men jag håller inte med henne. Hon säger att det är en slagsida. Ja, det är det, och det ska det vara av den enkla anledningen att vi sysslar med det civilpolitiska varje månad. Hela tyngdpunkten ligger på de andra frågorna, och för första gången på 15 år tar man upp den andra, den lite mer försvarsinriktade, delen av det hela. Då är det inte konstigt att det är viss slagsida i detta dokument – för att använda Bodil Ceballos uttryck – och det ska det vara. Det är avsikten. Men om vi tittar på totaliteten av EU-politiken, som den växer fram, var det den som Catherine Ashton tydligt talade om vid mötet på Cypern.

Ja, det är slagsida i dokumentet. Ja, det ska vara slagsida i dokumentet. Men det är inte slagsida i den samlade politiken. Inget enskilda dokument fångar ju hela politiken. Är det något enskilda dokument som ska fånga hela politiken är det kanske det som vi vill se som slutresultat av det som vi talar om, det vill säga någon typ av strategidokument som ska komma ur en process längre fram. Då ska vi ha ett dokument som inte har slagsida. Till dess blir det lite slagsida i olika dokument, men helheten är ju det viktiga.

Anf. 64 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Ordförande! Tack, utrikesministern! Det var bra att det betonades. På s. 4 i Cathrine Ashtons rapport skriver hon att vi måste fortsätta att utveckla en comprehensive approach till konfliktförebyggande arbete. Hon skriver att frågor som diplomati, säkerhet, försvar, finans, handel, utveckling, bistånd är viktiga att ta med. Jag vill understryka vikten av att

det finns med i rådsslutsatserna, att vi ser det som ett helhetspaket när det för Sveriges del gäller säkerhetsfrågor inom EU.

Anf. 65 ORDFÖRANDEN:

Då har vi inga ytterligare frågor till utrikesministern.

Vi fortsätter med de övriga punkterna under dagordningspunkten, och jag lämnar ordet till försvarsministern.

Anf. 66 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr ordförande! Som ni har förstått kommer vi att diskutera alla tre korgarna på den gemensamma sessionen mellan försvars- och utrikesministrarna, men det är på FAC försvar dagen efter, på tisdagen, som rådsslutsatserna beslutas. Jag går då in på de slutsatser som handlar om korg två, förmågeutveckling och förmågeprojekt.

Det finns omfattande förslag rörande förmågeutveckling och förmågeprojekt. Utmaningen är att säkerställa att EU även fortsättningsvis kan vara en betydelsefull global säkerhetspolitisk aktör. Det finns, som också kom upp i diskussionen här, behov av att bättre samordna civila och militära resurser. Men beslut om att anskaffa förmågor och hur de används ligger hos medlemsstaterna.

Det har av Eda inför rådet i december lanserats ett antal förmågeprojekt, och här redovisas också en utvärdering av hur den frivilliga uppförandekoden för pooling and sharing implementerats i medlemsstaterna. Eda föreslår ytterligare ansträngningar i syfte att fördjupa det internationella samarbetet.

Det är fyra specifika förmågeprojekt som har lyfts fram inför ER i december. Det är tre större projekt, som bland annat inbegriper anskaffning avseende lufttankning, fjärrstyrda flygfarkoster och satellitkommunikation, och sedan har vi ett om cyberförmågor. Inför ER i december önskar man få medlemsstaternas stöd för samtliga projekt.

Sverige välkomnar att man gör gemensamma satsningar i EU inom alla dessa områden under förutsättning att de leder till ökad effektivitet och kostnadsbesparingar. Vi deltar i stor utsträckning i Edas verksamhet. Det medför i regel ett operativt mervärde för oss och för Försvarsmakten att samverka med andra inom ramen för Eda. Här deltar också FOI och FMV i flera projekt.

När det gäller de tre stora projekten planerar Sverige i dagsläget inte att delta i anskaffningen av lufttankningsplan, fjärrstyrda flygfarkoster eller satellitkommunikationssystem. Men Sverige finns representerat i vissa underprojekt som inte är anskaffningsrelaterade.

Projektet avseende fjärrstyrda flygfarkoster är modulärt, och det omfattar även möjligheten för dessa farkoster att bära vapen. Sverige förutsätter att projektet respekterar de folkrättsliga principerna, och vi har inte för avsikt att vara med i anskaffningen av en sådan förmåga.

När det gäller den frivilliga uppförandekoden om pooling and sharing har Sverige redan implementerat delar av den inom våra lagar och förordningar. Men ett stöd från Europeiska rådet för implementering av pooling and sharing i nationella planerings- och budgetprocesser anser regeringen skulle vara en viktig politisk markering.

Regeringens position är att Sverige bör verka för ökad öppenhet, transparens och erfarenhetsåterkoppling avseende försvarsmaktsplane-

ring, till exempel materielplanering, men vi vill undvika styrning på EU-nivå i dessa frågor. Regeringen anser att försvarsplanering och processer kring att utarbeta försvarsbeslut är nationella angelägenheter, men Europeiska rådet bör uttala stöd för ökade multilaterala samarbeten, gärna regionala sådana.

Regeringen verkar för ökad civil och militär samverkan, bland annat inom forskning och utveckling, och vi stöder ökad standardisering, gemensam certifiering och interoperabilitet mellan medlemsstaterna.

Låt mig sedan gå in på korg tre. Jag kan inte försvara men jag kan förklara att planeringen för hur försvarsindustrifrågorna ska hanteras fram till ER 13 har ändrats flera gånger under hösten. Från början var avsikten att det var enbart industrifrågorna som skulle diskuteras vid Europeiska rådet. För närvarande gäller att kommissionens meddelande kommer att diskuteras vid konkurrenskraftsrådet den 2–3 december, men vissa slutsatser kommer att tas på FAC den 18–19 november.

Det här tycker vi från svensk sida är bra. Det har varit vår inriktning från början, eftersom alla tre korgarna hänger ihop.

När det gäller försvarsindustrifrågor är den svenska linjen att vi välkomnar en öppen och transparent marknad även på global nivå. Vi bejakar förslag som stöder små och medelstora företags möjlighet att konkurrera på lika villkor samt att man ska kunna ta till vara civilmilitära synergier, bland annat inom forskning.

Ni har fått de utkast till slutsatser som finns. Jag har också återrapporterat från två andra möten.

Anf. 67 ORDFÖRANDEN:

Det tar vi under nästa punkt på föredragningslistan, hade jag tänkt, både återrapporter och A-punkter. Vi slutför den här punkten som utrikesministern påbörjade, nämligen punkt 8.

Anf. 68 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr ordförande! Tack, försvarsministern! Vi har anmält avvikande mening i frågor som just gäller den europeiska försvarsindustrin. Den framförde vi i utskottet i går, och vi vill vidareutveckla och vidhålla den här.

Vi vill från Socialdemokraternas sida också se en öppnare marknad, med sjysta spelregler, fri konkurrens och på lika villkor. Det är självklart. Men vi känner till att många medlemsstater, trots att de har implementerat de båda direktiven, utnyttjar artikel 346, det vill säga att man undantar vissa, speciella områden av säkerhetsskäl för att direktupphandla från sin egen industri. Flera länder har gjort det till en väsentlig del av sin försvarspolitik. Det står i de styrande dokumenten och i doktrinerna att man ska värna sin försvarsindustri.

Sverige har inte gjort det utan valt att gå en annan väg. Som vi ser i handlingarna här vill regeringen driva frågan att man ska vara restriktiv med att använda artikel 346. Vi från Socialdemokraterna tror inte att ett gott uppförande från Sveriges sida, och att vi vore ett gott exempel, skulle få andra medlemsstater som har en stor försvarsmateriellproduktion att ändra sig därvidlag. Vi vill hellre se att även Sverige utnyttjar artikel 346 och tar fram en strategi för vilka områden som Sverige anser kan

vara undantagna från de båda direktiven. Det skulle garantera, på lång och kort sikt, leveranssäkerhet i försvaret och därmed rikets säkerhet.

Vi vill inte se en utveckling där det åläggs restriktioner som för Sveriges del skulle omöjliggöra att åberopa artikel 346. Därför har vi en avvikande mening om det.

Anf. 69 ORDFÖRANDEN:

Den avvikande meningen är noterad.

Anf. 70 BODIL CEBALLOS (MP):

Det här var föremål för överläggning i försvarsutskottet i går, och jag har inga synpunkter på vad som sades där.

Men jag har en fråga, och den handlar om den rapport som vi har fått. Där talar man mycket om försvarsindustrin som en sysselsättningsåtgärd, och man uppmanar att lägga mer pengar på försvarsmateriel etcetera för att det är en stor marknad.

Vi som sitter i Krigsmaterielexportutredningen har att ta ställning till den svenska krigsmaterielexportlagstiftningen. Där är sysselsättningsskäl i dag inte en grund för att få sälja vapen. Så ser det även ut i ett antal andra länder. Det är inte bara vi som har en sådan grund för vår export. Men i rapporten står det väldigt mycket om det.

Nu hittar jag det inte i slutsatserna, för jag har inte hunnit läsa den delen så noga. Men det är viktigt att sådana argument inte används när det gäller krigsmaterielexport eller försvarsmateriel över huvud taget, för det strider fullständigt mot mycket annat.

Jag vill höra lite grann hur Sverige ser på det. Det är inte bra för oss i vår utredning om vi får in något sådant bakvägen.

Anf. 71 JACOB JOHNSON (V):

Jag vill ställa mig bakom Vänsterpartiets avvikande mening vid överläggningen i försvarsutskottet i går.

Anf. 72 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Ordförande! Tack, försvarsministern, för föredragningen!

Jag vill bara kommentera det som Bodil Ceballos var inne på. I kommissionens underlag inför toppmötet pratas det om omställningsprocesser inom försvaret. Vad jag förstår gäller det personer och att man ska kunna använda Europeiska socialfonden för folk som sägs upp och så vidare. Det är ganska omfattande.

Sedan står det i punkt 10 i rådsslutsatserna om löner, och vi har ju ett speciellt system för hur vi sätter löner. Man kanske bör uppmärksamma det, så att det inte slinker med någonting om att vi ska sätta löner centralt via EU. Det är viktigt att bevaka.

När det gäller försvarsindustrin och det som Anna-Lena Sörenson var inne på skulle man vilja ha en analys. Att gå in i en större EU-kontext kan vara både positivt och negativt om man vill ha en försvarsindustri som är konkurrenskraftig. Man pratar mycket om att man ska förhindra motköp – vad är bra eller dåligt för oss – stöd till export till tredjeland och så vidare. Om man vill ha en försvarsindustri står det mycket om innovationer och annat som jag tror att vår egen industri kanske kan

gynnas av, alltså att ha den större inre marknaden. Men det går inte att här få en analys av vad som kommer att bli för- och nackdelar för den svenska försvarsindustrin, inte i nuläget i alla fall.

2013/14:10
15 november

Anf. 73 JOHNNY SKALIN (SD):

Även vi ställer oss bakom den avvikande meningen.

Anf. 74 ORDFÖRANDEN:

Det är noterat.

Jag har själv en fundering, och det gäller förmågeutvecklingen och de olika projekten med icke bemannade flygande farkoster, satellitkommunikation och annat. Där nämnde försvarsministern detta med lufttankning. Nu har ju Sverige en viss egen förmåga på det området, liten och relativt ny men ändå. Samtidigt har jag förstått att flera länder nu ansluter sig till den tänkta lufttankningspoolen. Till och med ett icke-EU-land som Norge tror jag är intresserat av att delta i detta.

Jag skulle på den punkten vilja veta vad som är argumentationen för att Sverige förhåller sig avvaktande.

Anf. 75 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Vi hade en längre diskussion i försvarsutskottet i går, och det gläder mig att vi har en gemensam uppfattning om att vi ska verka för öppen konkurrens. Sedan kan man ha olika farhågor om hur mycket det är läpparnas bekännelse från en del länder. Här ska vi självklart noga följa utvecklingen och implementeringen av direktivet.

När det gäller de övriga frågorna kring industrin, industrifrågor, är det en viktig aspekt att ta upp. Det var en farhåga inför den här diskussionen att diskussionen på ER 13 när det gäller stats- och regeringscheferna nästan bara skulle handla om industrifrågor och försvarsindustrifrågor som en separat del.

Därför har det varit viktigt att vi från svensk sida har framfört att det ska handla om alla tre aspekterna. Det är en fråga om att samla ihop det här. Vi har det för att ge en säkerhets- och försvarspolitisk grund. Det är inte fråga om sysselsättning, utan: Hur hänger de ihop? Hur kan man försäkra sig om att medlemsländerna har tillgång till rätt materiel och därmed kan göra förmågeutvecklingen? Och kan vi göra det kostnadseffektivt? Vi vet alla att det är kostnadskrävande att bygga förmågor.

Här har vi från Sverige varit tydliga hela tiden, och därför är det bra att alla tre korgarna nu kommer att diskuteras på Europeiska rådet.

Så till den konkreta frågan om lufttankningsprojektet. Allmänt sett är vi positiva till att göra stora, kostnadskrävande projekt gemensamt. Men det som har varit viktigt för oss är att vi kan certifiera oss mot andra länders lufttankningsplan, så att vi kan fungera tillsammans vid en eventuell insats.

Det här projektet innehåller en del som handlar om anskaffning av lufttankningsplan, och där har vi valt att inte delta. Det gäller det projektet.

Anf. 76 SUSANNA HABY (M):

Ordförande! Jag har en liten kunskapsfråga med tanke på värnandet av den svenska försvarsindustrin. Hur ser ägandet ut för den försvarsindustri som vi har i Sverige, och medför det i så fall några konsekvenser för hur vi kan agera över huvud taget?

Anf. 77 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Vi har en svenskbaserad försvarsindustri där ägandebilden är bred – det finns både svenskt och utländskt ägande. Det är väl det som kännetecknar den här industrin. I dag är det korsvis ägande och stora företag som verkar i flera länder och samarbetar inom sig. Man kan inte säga att det finns *ett* ägande, utan det är väldigt differentierat.

Anf. 78 ORDFÖRANDEN:

Jag kan då när det gäller punkt 8, GSFP, sammanfattningsvis konstatera att det finns stöd för regeringens ståndpunkter i ärendet. I den del som utrikesministern föredrog har vi noterat avvikande meningar från Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna. I de delar som försvarsministern har svarat för finns det avvikande mening från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna. Det finns också ett medskick från Socialdemokraterna på utrikesministerns del som vi ska notera särskilt.

**Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikes frågor
– försvar den 23 april 2013**

**Återrapport från informellt ministermöte den 5–6 september 2013
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikes frågor – försvar den 19 november 2013**

Anf. 79 ORDFÖRANDEN:

Nu befinner vi oss alltså på punkt 3 på föredragningslistan. Jag undrar inledningsvis om det finns några A-punkter. Det finns det inte. Då, försvarsministern, undrar jag om det finns anledning att säga någonting med hänsyn till möte i rådet den 23 april eller det informella ministermötet den 5–6 september.

Anf. 80 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr ordförande! Ja, det finns det. Det har varit ett formellt försvarsministermöte den 22–23 april. På agendan stod förberedelser inför Europeiska rådet. Då har vi kommit ända hit, där vi är nu, inför nästa vecka. På agendan stod också EU:s stridsgrupper och insatser.

I april fokuserades diskussionen om förberedelserna inför Europeiska rådet framför allt på kommissionens kommande meddelande om en effektivare försvarsindustri som nu har kommit. Här önskade flertalet medlemsstater att kommissionen skulle ta upp certifiering, standardisering samt forskning och utveckling avseende produkter med dubbla användningsområden. Några medlemsstater tog även upp offset och framtagandet av nya direktiv inom försvarsområdet.

Utöver industrifrågor diskuterades vissa förmågefrågor och frågor som är allmänt kopplade till mötet i december. Då var de projekt som vi nu har pratat om uppe, lufttankning, cyber och fjärrstyrda flygfarkoster.

Att notera är att det under agendapunkten om EU:s stridsgrupper fördes en diskussion om hur stridsgrupperna kunde göras mer effektiva och användbara. Här fanns ett tyskt förslag om att en av de två stridsgrupperna i beredskap skulle vara inriktad på utbildnings- och träningsuppgifter samt säkerhetsreformer. På bordet fanns också ett brittisk-baltiskt förslag om ett mer modulärt användande av stridsgrupperna. Båda de förslagen diskuterades och fick visst stöd, men inga beslut fattades.

Sedan hade vi en gemensam middag mellan försvars- och utrikesministrarna. Där fördes en diskussion om insatser med fokus på Mali. Det hölls också ett styrelsemöte för EDA i ministerformat i anslutning till mötet. Där fokuserade diskussionerna på förmågeutveckling.

På det informella försvarsministermötet den 5–6 september i Vilnius stod förberedelser inför ER 13 på agendan. Den höga representantens interimrapport om GSFP hade då kommit. Det var en diskussion om insatser som stod på agendan och om kommissionens meddelande.

Jag vet inte om ni kan historien om rapporten. Den kom i interimform, och medlemsstaterna fick lämna synpunkter under diskussionen. Därefter har rapporten kommit, och ni har egentligen sett resultatet av mötet, vad som kom med och vad som inte kom med. I stort var medlemsstaterna positiva till rapporten men tyckte att den var väl omfattande

och ville att förslagen skulle prioriteras, så att diskussionen på rådet skulle kunna vara mer fokuserad.

Det som lyftes fram som extra viktigt inför rådet var att Europeiska rådet återkommande ska behandla de här frågorna, inte bara en gång vart femte eller vart femtonde år utan regelbundet återkommande. Samarbetet mellan EU och Nato kom också upp. EU:s stridsgrupper skulle lyftas fram, och det skulle vara ökad koordinering av ländernas arbete med försvarsplaneringsprocesserna.

Det var även en middag. Där diskuterades insatser, det var planen, men det var i praktiken Syrien som diskuterades, för det var ju veckan efter kemvapenattacken. Kommissionens meddelande diskuterades som sagt. Där var frågan uppe om meddelandet handlade om att expandera EU:s kompetens på något område. Kommissionen var på plats och menade att det inte var syftet, utan man ville ge förslag på hur man kan använda redan existerande resurser på ett bättre sätt för att stärka den europeiska försvarsindustrimarknaden.

Anf. 81 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen så långt och går vidare till den kommenterade dagordningen, punkt 2. Nu är vi tillbaka på GSFP. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 82 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr ordförande! På tisdag börjar försvarsministrarna om, höll jag på att säga. Nej, men det finns två punkter på agendan. Det är GSFP, med fokus framför allt på EU:s stridsgrupper samt insatser. I anslutning till FAC hålls också ett EDA-styrelsemöte i ministerformat. Utöver detta väntas beslut i två B-punkter, rådsslutsatser inför Europeiska rådets möte i december samt beslut om Edas budget för 2014.

Rådsslutsatserna har vi talat om. Värt att notera är att det i slutsatserna även ingår riktlinjer för EDA för 2014. Tidigare har riktlinjerna antagits som ett separat dokument.

Beträffande EDA:s budget föreslår den höga representanten en reellt oförändrad budget för 2014. Budgeten har för 2012 och 2013 varit nominellt oförändrad. Regeringens förslag är att vi ska acceptera förslaget. Det innebär i praktiken en nominell tillväxt med ca 3,6 procent.

Sedan kommer vi till frågan om EU:s stridsgrupper, som till del har varit uppe i diskussionen här. EU:s utrikestjänst har tagit fram ett paper med förslag på idéer om hur man ska kunna öka stridsgruppernas användbarhet och flexibilitet. Här är regeringens utgångspunkt för diskussionerna att EU har behov av en militär och civil snabbinsatsförmåga. Vi anser att stridsgrupperna är den mest betydande delen av EU:s militära snabbinsatsförmåga och att det är viktigt att de kommer till användning när det finns behov.

Regeringen anser däremot att det inte föreligger något behov av att ändra konceptet som reglerar stridsgrupperna. Med det sagt stöder vi förslag som syftar till att snabba upp den politiska processen vid beslut om användandet och att öka flexibiliteten, så att man kan förbereda och planera i förväg. Vi har sett att övningar på politisk nivå, som kallas Porex, har genomförts framgångsrikt i våra nordiska stridsgrupper. I

våras gjorde Storbritannien det i och med att de leder en egen stridsgrupp som nu är i beredskap.

Övningarna bidrar till ökad politisk förståelse för när och hur en stridsgrupp kan användas. Därför anser regeringen att man borde kunna genomföra en Poles med alla 28 medlemsstater. Det tror vi skulle kunna öka förutsättningarna för användandet.

Anf. 83 JOHNNY SKALIN (SD):

Vi står fast vid vår tidigare uppfattning i frågan och vår tidigare anmälda avvikande mening.

Anf. 84 BÖRJE VESTLUND (S):

Det finns i många europeiska länder en viss protektionism när det gäller försvarsindustrin. På vilket sätt bedömer regeringen att man kan vara framgångsrik, så att man tar bort en del av de mer eller mindre tillgjorda handelshinder som har satts upp på ganska många håll runt om i Europa? Vi har det på andra områden också, men man får ta ett område åt gången. Vad är bedömningen av hur detta kan minska?

Anf. 85 ORDFÖRANDEN:

Även jag har en fråga. Det gäller det faktum att EU:s stridsgrupper eller snabbinsatsförmåga inte har använts under lång tid. Det är något som Sverige har varit kritiskt till. Det har väl även uppenbarats över tid att det har uppstått en del luckor i det beredskapsschema som ska gälla, vilket tyder på ett minskande intresse från de olika medlemsstaterna.

Jag funderar då på – det gör väl alla – hur EU:s insatsförmåga ska kunna bli mer utnyttjad än vad den har varit historiskt. EU har ju svarat för många insatser. Sammanlagt tror jag att det är 14 civila insatser och 11 militära insatser som EU har haft huvudmannskapet för.

En möjlighet som åtminstone jag ser för att stärka medlemsstaternas uppslutning kring både insatserna i allmänhet och EU:s snabbinsatsförmåga skulle kunna vara att – i likhet med andra liknande organisationer, som Nato – anlägga ett veteranperspektiv på insatsverksamheten i termer av erkännandemedaljer, monument, dagar för högtidlighållande etcetera.

Jag undrar om den frågan någonsin har väckts i de diskussioner som nu förs beträffande möjligheten att utveckla EU:s insatsförmåga.

Anf. 86 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr ordförande! Det återkopplar till den förra punkten, där vi talade om försvarsindustrin och att det totalt sett ska finnas en europeisk konkurrenskraftig försvarsindustri och att vi inom EU ska arbeta mot en så öppen och transparent marknad som möjligt, att förverkliga den inre marknaden även på det här området, fast med respekt för det undantag som finns.

Sverige är tydligt här. Vi driver frågan om en öppen och transparent marknad. Det finns självklart protektionistiska tendenser som lever kvar. Det finns en risk att de ökar i perioder av dåliga tider. Men jag uppfattar att vi har stöd för att driva frågan om den öppna och transparenta marknaden, även om – som jag sade under förra punkten – det finns olika grad

av farhåga för att man i större eller mindre utsträckning skulle få använda undantag.

Så till Allan Widmans fråga. Här finns det en vilja inte bara från Sverige. Jag skulle säga att jag känner den viljan från de flesta av mina europeiska försvarsministerkolleger. Det finns en vilja att använda stridsgrupperna. Vi skulle, om vi talar om det som är målet för inte minst korg ett, kunna tala om att öka synligheten för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Vi skulle även kunna göra den effektivare och säkerställa att EU kan vara en global säkerhetspolitisk aktör.

Det är nog flera av oss som anser att användningen av en battlegroup verkligen skulle kunna vara en katalysator, så att man känner att detta faktiskt är en bra idé och något som vi ska fortsätta att arbeta med. Vi har sagt att vi inte behöver göra åtta nya översyner eller börja skriva en massa nya policy- och konceptdokument, utan konceptet är bra. Hur får man då viljan? Ett sätt är att öva politiskt och titta på framtida insatsområden för att förstå hur det går till med mekanismer och politiska beslut och kunna förbereda en insats.

Veteranperspektivet har inte varit uppe i diskussionerna kring snabbinsatsstyrkorna vad jag har hört. Däremot är de väldigt närvarande i vårt nordiska samarbete och kanske i allmänna samtal, men inte just när det gäller insättandet av stridsgrupperna.

Anf. 87 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens redovisade inriktning i ärendet. Vi har noterat avvikande mening från Sverigedemokraterna.

Vi går till insatser mer konkret under punkt 3. Även det är en diskussionspunkt.

Anf. 88 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr ordförande! Det finns som sagt en agendapunkt om insatser. Jag redovisar dem kort för nämnden.

Jag börjar med det som vi kallar EUTM Mali, EU:s utbildningsinsats i Mali. Ni känner till att rådet i februari beslutade att inrätta denna utbildningsinsats. Utifrån det beslutade regeringen att Försvarsmakten får delta med högst 15 personer. I dag består det svenska bidraget till EUTM Mali av nio utbildare samt en stabsofficer.

Insatsen bedöms ha haft positiva effekter på Malis nationella armé och bedöms ha bidragit till att höja arméns förmåga. Det nuvarande mandatet för insatsen löper ut under våren nästa år. EU förväntas förlänga insatsens mandat. Försvarsdepartementet utreder nu ett eventuellt fortsatt svenskt stöd till insatsen.

Sedan har vi ett antal insatser på Afrikas horn. Jag vill först nämna att det här är ett exempel på att EU verkligen försöker verka utifrån den samlade ansatsen med tre ben på Afrikas horn. De hänger ihop. Även ur ett ledningsperspektiv från EU:s sida hänger de numera bättre ihop än tidigare. Vi har varit engagerade i Operation Atalanta, EUTM Somalia och EUCAP Nestor. Samtidigt har vi bidragit via MSB till olika FN-organisationer som verkar på Afrikas horn.

Vi börjar med Operation Atalanta. Ni vet att sjöröveriet, piratverksamheten, har minskat betydligt de senaste åren. Det har skett tack vare Operation Atalanta och andra internationella insatser samt genom att

rederierna har utvidgat sina säkerhetsåtgärder. Men de underliggande problemen är fortfarande av ungefär samma omfattning. Operation Atalanta mandat sträcker sig fram till årsskiftet 2014/15, alltså drygt ett år till. Nu pågår en strategisk översyn av insatsen. Man säger att Operation Atalanta behövs även fortsättningsvis och kan ta på sig vissa nya uppgifter. Det finns ett förslag om att förlänga Operation Atalanta med två år men med ett delvis förändrat mandat.

När det gäller EUTM Somalia har Sverige via Försvarmakten under 2013 bidragit med stabsofficerare och utbildare. Sverige har också bidragit med två genderrådgivare. Planen är nu att EUTM Somalia, som har verkat i Uganda, vid årsskiftet kommer att flytta till Somalia, till Mogadishu. Sverige kommer att ta en mer ledande roll under nästa år, då vi bidrar med en biträdande chef för insatsen och ett större utbildningsteam om cirka åtta personer. Totalt kommer det svenska bidraget att bestå av elva personer i utbildnings- och stabsfunktioner.

I våras framförde regeringen ambitionen att Sverige skulle kunna ta ett ramnationsansvar för insatsen 2014. Men där var det helt enkelt så att Italien hann före. Det är alltså Italien som har ramnationsansvaret.

Då kommer vi till det tredje benet, EUCAP Nestor. Det är en civil insats som ska samarbeta med de två andra, både EUTM Somalia och Operation Atalanta. Fem länder omfattas av EUCAP Nestor, Djibouti, Somalia, Kenya, Tanzania och Seychellerna. Mandatet är på två år. Tanken med EUCAP Nestor är att man ska stärka ländernas egna civila maritima säkerhetsstrukturer och förmågor. Det är en viktig insats, men naturligtvis svår, inte minst med tanke på hur det ser ut i de här länderna. Sverige bidrar med personal från Kustbevakningen, Folke Bernadotteakademien och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap till EUCAP Nestor.

Det är de insatser som kommer att diskuteras. Det kommer också att vara ett EDA-styrelsemöte i försvarsministerformat, som ni förstod. Men det är inte föremål för samråd.

Anf. 89 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens redovisade inriktning i detta ärende. Vi tackar försvarsministern med medarbetare för närvaron i EU-nämnden och önskar en trevlig helg.

4 § Allmänna frågor

Statssekreterare Oscar Wåglund Söderström

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för allmänna frågor den 22 oktober 2013

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för allmänna frågor den 19 november 2013

Anf. 90 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statssekreterare Oscar Wåglund Söderström med medarbetare välkomna till EU-nämnden. Jag undrar inledningsvis om det finns några utestående A-punkter. Det finns det inte. Då, statssekreteraren, undrar jag om det måntro finns någonting att säga med anledning av rådsmötet den 22 oktober.

Anf. 91 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM:

Herr ordförande! God förmiddag allihop! Ja, jag ska ge en kort återrapport från allmänna rådets möte den 22 oktober – nämnden har fått rapporten – och statsministern har återrapporterat från Europeiska rådets möte samma vecka.

Utöver Europeiska rådet diskuterade man mervärdet av makroregionala strategier. Sverige och ett flertal andra medlemsländer betonade att makroregionala strategier är ett nyskapande arbetssätt och ett bra verktyg för att ta sig an olika gemensamma utmaningar man har i regionerna.

Vad gäller utvidgningsfrågorna bekräftade rådet som ni vet att kapitel 22 om regionalpolitik kan öppnas i anslutningsförhandlingarna med Turkiet. Det tycker vi är mycket glädjande. Ordförandeskapet redogjorde också för sin rapport om lärdomar från årets arbete med den europeiska terminen. Den kommer att fungera som en vägledning inför arbetet med nästa års europeiska termin. Det fördes ingen diskussion om detta. Det inkommande grekiska ordförandeskapet bekräftade att arbetet skulle bedrivas enligt tidtabell 2014. Annars finns inget ytterligare att rapportera från det GAC-mötet.

Anf. 92 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen och återrapporten. Vi går vidare till punkt 5, Resolutioner, yttranden och beslut antagna av Europaparlamentet under sammanträdesperioden i Strasbourg den 21–24 oktober 2013. Det är en informationspunkt.

Anf. 93 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM:

Jag har ingenting att säga vad gäller resolutioner, yttranden och så vidare från parlamentet.

Anf. 94 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen under punkt 5 och går vidare till punkt 6, Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2014. Även det är en informationspunkt.

Anf. 95 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM:

Det är en informationspunkt från kommissionen. Det väntas ingen egentlig diskussion om den. Kommissionen presenterar varje år de politiska prioriteringar och initiativ som ska tas fram nästa år. Kommissionens ambassadör i Stockholm, Pierre Schellekens, var på plats i nämnden i onsdags och presenterade programmet för er, så jag tänkte inte gå in på substansen i det.

Däremot ska vi notera att programmet presenteras i Europaparlamentet först nästa vecka. Det känns bra och tryggt att han var här redan denna vecka. Det är också bra att det presenteras på ett rådsmöte, för det bidrar till öppenhet kring unionens lagstiftningsarbete.

Fokus i programmet ligger på antagande och genomförande av redan föreslagna initiativ. På så vis kan man avsluta så mycket som möjligt innan en ny kommission tillsätts i slutet av nästa år. Regeringen kommer förstås tillbaka till riksdagen i sedvanlig ordning när de olika initiativen kommer.

Anf. 96 JOHNNY SKALIN (SD):

Vi ser inte positivt på att man försöker pressa igenom ett förstärkt EMU. Vi ser inte positivt på åklagarmyndigheten. Det vet vi i och för sig att riksdagen inte heller gör. Vi ser inte heller positivt på att man använder svenska skattemedel för att finansiera andra länders problem med arbetslöshet och så vidare. Det finns många saker med kommissionens arbetsprogram som det är värt att kommentera, men jag kan sammanfatta med det sagda.

Jag tycker givetvis att det är bra att man har någon form av öppenhet i de här frågorna. Öppenhet är inte EU:s starka sida i övrigt.

Med det vill jag anmäla avvikande mening.

Anf. 97 ORDFÖRANDEN:

Det finns det inte möjlighet till under en informationspunkt. Men de åsikter som Johnny Skalin framfört noteras i våra stenografiska uppteckningar.

Anf. 98 JOHNNY SKALIN (SD):

Det står att det finns en svensk ståndpunkt. Huvudsaken är att ni noterat vad jag sade; då är jag nöjd.

Anf. 99 Andre vice talman ULF HOLM (MP):

Jag undrar om regeringen saknar någonting i kommissionens arbetsprogram, något som man skulle vilja lyfta fram. Nu står det bara att regeringen tackar så mycket för informationen, men man brukar ha åsikter också. Det kommer ju upp i riksdagen, eftersom ni ska skriva ett utlåtande om det. Det skulle vara intressant att få veta om regeringen saknar någonting eller om man är helt nöjd.

Anf. 100 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM:

Vi håller fortfarande på och analyserar det här programmet. I dagsläget kan jag inte säga att det är någonting vi saknar. Däremot tycker jag att det är positivt att man är ganska återhållsam och inte lägger fram en

massa nya initiativ, för det gäller att hinna göra klart det man redan har åtagit sig.

Anf. 101 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen under punkt 6 och går vidare till punkt 7, Den europeiska planeringsterminen. Även det är en informationspunkt.

Anf. 102 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM:

Kommissionen ska presentera en årlig tillväxtöversikt, AGS, inför 2014. Inte heller där förväntas det någon egentlig diskussion. Med den AGS som nu presenteras inleds den fjärde europeiska planeringsterminen eller årscykeln för ekonomisk samordning. Rapporten innehåller kommissionens förslag till prioriteringar på det ekonomiska och det sociala området inför 2014.

Huvudbudskapet är att man vill upprätthålla reformtakten och säkra en varaktig återhämtning. Det är samma fem prioriteringar som förra året som föreslås utgöra fokus för medlemsländernas reformer under 2014, nämligen att driva en tillväxtfrämjande finanspolitisk konsolidering, återgå till en stabilare lånemarknad, främja tillväxt och konkurrenskraft, bekämpa arbetslöshet och de sociala konsekvenserna av krisen samt modernisera den offentliga förvaltningen. Regeringen ser detta som en viktig del i ett effektivt genomförande av den europeiska planeringsterminen.

Inför framtagandet av AGS:en har regeringen arbetat för starka skrivningar om ökat arbetskraftsdeltagande bland kvinnor som en viktig tillväxtfaktor. Det är en fråga vi driver hela tiden i alla forum vi kan. Därför är det glädjande att rapporten innehåller lite tydligare skrivningar än tidigare till exempel om vikten av tillgång till barnomsorg för att underlätta kvinnors arbetskraftsdeltagande.

Däremot saknas det ett mer genomgående jämställdhetsperspektiv och ett fokus på att kvinnor på arbetsmarknaden är en outnyttjad tillväxtresurs i många EU-länder. Det finns en hel rad andra reformer som medlemsländerna skulle kunna göra. EU-ministern kommer att återkomma till nämnden för samråd inför GAC:s behandling av rapporten senare i december och även i början av nästa år. Även andra statsråd kommer att informera nämnden när AGS:en ska presenteras och diskuteras i andra rådsformationer, alltså Ekofin, Epsco och KKR.

Det ska också sägas att vid GAC kommer det grekiska inkommande ordförandeskapet att presentera en roadmap, färdplan, för arbetet med den europeiska planeringsterminen. Planen indikerar när terminen ska diskuteras i olika forum.

Anf. 103 JOHNNY SKALIN (SD):

Jag har noterat att detta också är en informationspunkt, men det finns även här en ståndpunkt från regeringen som jag vill informera om att vi inte stöder, eftersom vi inte kan anmäla avvikande mening. Vi stöder inte ett effektivt genomförande av den europeiska planeringsterminen eller Europa 2020-strategin i dess helhet.

Eftersom regeringen har anfört ståndpunkten att man stöder ett effektivt genomförande av den europeiska planeringsterminen vill jag fråga hur regeringen ser på kommissionens förslag om att lägga sig i Tysklands

löneutveckling i förhållande till produktiviteten. Hur ska det gå till att lägga sig i den typen av frågor, som EU-kommissionen nu tycks vilja göra i Tyskland? Det skulle i förlängningen kunna återspeglas även på svenska förhållanden i framtiden.

2013/14:10
15 november

Anf. 104 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM:

Det som Johnny Skalin beskriver vad gäller Tyskland är en del av AMR:en, Alert Mechanism Report, och inte AGS:en, så jag kan egentligen inte kommentera vad regeringen tycker om det.

Generellt när det handlar om EU:s inblandning i lönesättning är det en ganska välkänd ståndpunkt vad regeringen tycker om sådant, att det är något som varje land måste reglera själv. Speciellt vill vi bevara den modell vi har för lönesättning, kollektivavtal och så vidare.

Anf. 105 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen under punkt 7 och går vidare till punkt 8, Förberedelser inför Europeiska rådets möte den 19–20 december 2013, tillika informationspunkt.

Anf. 106 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM:

Nämnden har fått dagordningen. Det är egentligen bara dagordningen som ska presenteras vid allmänna rådet. Det är dock en ganska diger dagordning.

På dagordningen, och det har ni redan hört under förmiddagen här, står en diskussion om den gemensamma försvars- och säkerhetspolitiken. Utrikesministern och försvarsministern har ju precis samrått med nämnden inför FAC:s, utrikesrådets, förberedande arbete. Men även fördjupningen av EMU står på agendan, och den kan rendera en ganska stor diskussion.

Europeiska rådet har som målsättning att fatta beslut om huvuddragen i de så kallade kontraktsarrangemangen mellan medlemsländerna och kommissionen och de solidaritetsmekanismer som planeras höra till kontrakten. Det återstår förstås att se om det är möjligt, för det finns fortfarande väldigt olika uppfattningar på det här området. Diskussionen om EMU väntas ändå få ganska stort utrymme på Europeiska rådet.

Även bankunionen står på agendan. Här är läget oklart. Flera medlemsländer vill ha en uppgörelse om en allmän inriktning före jul, men det är ganska många utestående frågor även på detta område, så det blir troligen svårt. Europeiska rådet ska följa upp genomförandet av den så kallade tillväxtpakten och arbetet med att bekämpa skatteflykt och skattebedrägeri. Som vanligt står också utvidgningen på dagordningen i december. Även migrations- och energifrågor kommer att beröras vid mötet.

Vi återkommer till detta när vi vet mer om dagordningen vid samrådet inför GAC i december och förstås vid statsministerns samråd med er.

Anf. 107 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen under punkt 8 och går vidare till punkt 9, Uppföljning av Europeiska rådet, också det en informationspunkt.

Anf. 108 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDER-STRÖM (S):

Det litauiska ordförandeskapet har sammanställt en rapport om vad Europeiska rådet har beslutat och hur genomförandet av besluten går. Nämnden har fått rapporten. Det är inte första gången som man gör en sådan rapport, utan det har även tidigare ordförandeskap gjort, senast i maj.

Denna rapport kommer även den att presenteras vid GAC som en informationspunkt. Den utgör en bra översikt av de beslut som har fattats och hur genomförandet går och av det fortsatta arbetet framöver. Det är bra att det görs sådana uppföljningar.

Anf. 109 JOHAN LINANDER (C):

Det är jättebra att man gör en rapport där man talar om hur genomförandet går. Men om det visar sig, vilket det ibland gör, att genomförandet inte går som man har tänkt sig, vad är då nästa steg? Det intressanta med att ta fram en sådan här rapport är att använda den så att genomförandet fungerar bättre.

Anf. 110 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDER-STRÖM (S):

Det är inte så att det påbörjas en juridisk process mot Europeiska rådet om det går dåligt med genomförandet, men det här är ett sätt att uppmärksamma det hela. Vi förväntar oss att litauerna redogör för hur de i så fall har tänkt sig det fortsatta arbetet med besluten under grekernas ordförandeskap. Det handlar mest om att väcka uppmärksamhet och påminna om de beslut som är fattade.

Anf. 111 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen under punkt 9 och går till punkt 10, Övriga frågor. Där finns det uppenbarligen något att säga.

Anf. 112 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDER-STRÖM (S):

Det gör det. Först ska jag nämna lite om uppföljningen av det årliga forumet för Östersjöstrategin, som ordförandeskapet har för avsikt att informera om.

Det årliga forumet ägde rum denna vecka, den 11–12 november, i Vilnius. Jag var själv där och medverkade i konferensen, som samlade uppemot 700 aktörer från hela Östersjöregionen, varav ungefär hälften var från Sverige, vilket ju är trevligt. Årets forum handlade om Baltic Growth, hur vi kan använda strategin för att skapa hållbar tillväxt i Östersjöregionen samtidigt som vi bidrar till en bättre miljö.

Jag kan nämna att det som jag fokuserade på var att det viktigaste att satsa på nu är implementering och genomförande av det man har enats om inom den här strategin vad gäller projekt och så vidare, speciellt i ljuset av att strategin reviderades under förra året. Det svenska genomförandet har nyligen redovisats i en skrivelse till riksdagen som ni alla kan läsa om ni vill. Det var förstås glädjande att se så många svenska parter på plats.

Den mer dominerande frågan under punkten Övriga frågor handlar om den nederländska subsidiaritetsstudien. Nederländerna har bett att i korthet få informera om den subsidiaritetsöversyn, eller subsidiarity review som man kallar det, som man har genomfört på nationell nivå. Översynen handlar i huvudsak om vilken EU-lagstiftning som bör hanteras nationellt respektive på EU-nivå. Syftet är att stärka subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Översynen innehåller nio allmänna rekommendationer eller principer. Dessutom har man gått igenom 54 olika lagstiftningsakter och tittat på subsidiaritetsfrågan i dessa.

Översynen är ett ganska intressant inspel, tycker jag, i en viktig debatt om legitimitet och förankring när det gäller EU:s framtid och vad EU ska göra och inte göra. Principerna om subsidiaritet och proportionalitet är centrala för hur hela EU-samarbetet fungerar och måste värnas. Det är alldeles utmärkt att vi får en diskussion om hur man kan beakta dessa principer ytterligare.

Det ska också sägas att det behövs andra reformer för att stärka legitimiteten i EU och för att återskapa förtroendet. Det handlar också om ökad öppenhet – någonting som Sverige alltid driver och har drivit under lång tid – och verkliga möjligheter till ansvarsutkrävande, inte minst den här formen av samråd med nationella parlament och ordentlig demokratisk förankring. Det är därför viktigt att den institutionella balansen bevaras och att EU har fortsatt starka institutioner med integritet.

Det handlar också om vad EU levererar, och det är det som holländarna tar upp. Medborgarna förväntar sig att unionen tar sig an viktiga frågor som berör dem. Det är därför viktigt att EU kan agera ännu mer kraftfullt än i dag på områden med europeiskt mervärde, där vi verkligen behöver samarbeta för att nå resultat. Då är det samtidigt viktigt att man är återhållsam och inte föreslår nya initiativ inom områden där mervärdet kanske är begränsat.

Ordförande Barroso nämnde detta i sitt state of the union-tal nyligen. Där sade han: EU should be big on big things and small on small things. Det är väl en princip som man kan hålla med om.

Just den här översynen är en helt inhemsk nederländsk produkt. Den publicerades på den holländska regeringens hemsida i somras. Vi förväntar oss inte någon detaljerad diskussion i GAC om de olika förslagen, utan det är en informationspunkt. Vi kommer heller inte att ta ställning till vart och ett av förslagen i rapporten.

Jag tror att det kommer att bli en fortsatt diskussion om de här frågorna, och vi håller självklart riksdagen informerad om det.

Anf. 113 BÖRJE VESTLUND (S):

Jag läste någonstans att det här möjligen kan vara ett sätt att smygvägen, under täcket, ta tillbaka en del av det mandat som EU har haft.

Att pröva hur man använder subsidiaritetsprövningar är väl alldeles utmärkt. När vi träffar kolleger runt om i Europa förstår vi att det är väldigt olika hur vi hanterar de här frågorna. Vi har ju från den svenska riksdagen tagit det här väldigt seriöst, medan andra i princip aldrig gör subsidiaritetsprövningar eller bara gör det vid något enstaka tillfälle.

Det finns en risk att man säger att det är nationellt och att värdet av ett sådant arbete i EU minskar. Uppfattar regeringen att det möjligen skulle kunna vara på det sättet?

Anf. 114 Andre vice talman ULF HOLM (MP):

Tack så mycket för redogörelsen! Det finns initiativ från England i samma riktning. Jag vet att utrikesminister Carl Bildt har sagt att han välkomnar diskussionen om huruvida gammal lagstiftning i EU som inte är nödvändig längre ska tas bort. En röd tråd i det holländska förslaget är att man ofta ger sig in på sociallagstiftning och lagstiftning om människofrågor och vill skrota sådant. Det finns också förslag om en del fonder som ligger på EU-nivå. Jag tror att det även fanns en hel del förslag om att man inte ska gå vidare med förslag som ligger på bordet. Det är alltså ett väldigt hopkok av frågor.

Jag förstår att Sveriges regering stöder holländarnas och engelsmännens initiativ till den här debatten. Men kommer man att göra några andra inspel, till exempel ta fram en egen lista på sådant som man skulle kunna se över?

Anf. 115 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM (S):

Frågan är om det här är en ambition eller ett försök att ta tillbaka mandat eller makt till medlemsländerna. Det kan man väl säga och då även jämföra med Storbritanniens egen kompetensöversyn, som dock har ett helt annat syfte. Den utgör lite grann en grund för den folkomröstning som planeras.

Storbritannien har hela tiden tagit sikte på att det behövs en fördragsändring och att man verkligen ska begränsa EU:s makt på ett helt annat sätt. Nederländerna har inte alls den ambitionen, utan de avser snarare att med en ytterligare diskussion som grund träffa en uppgörelse med kommande kommission om vad den ska ägna sig åt eller inte. Det känns för svensk del mycket mer sympatiskt. Vi stöder inte ambitionen att göra en fördragsändring.

Jag kan inte i detalj kommentera de 54 förslagen och vad de exakt vill ändra på. Det kan man läsa själv.

Vad gäller om Sverige ska producera en egen lista över frågor har vi inte kommit fram i de diskussionerna än. Det beror lite grann på hur diskussionen utvecklar sig och också hur den utvecklar sig under våren inför kommande kommission, så vi får återkomma i frågan.

Det stämmer verkligen att det är olika i olika länder hur man hanterar subsidiaritetsprövningen. Det är inte bara den diskussionen som förs här. Det är hela subsidiaritetsprincipen, inte bara parlamentens möjlighet att göra subsidiaritetsprövning. Det har dock diskuterats i det holländska parlamentet.

Någonting som lite grann förenar det brittiska och det holländska papperet är att man tycker att principen om en ever closer union är förbi. Man tycker inte att den är relevant längre. Det är någonting som jag vet att Birgitta Ohlsson har tagit upp i tal och så vidare. EU-ministern har sagt att vi behöver en ever closer union på ett antal centrala områden där EU måste samarbeta mer. Vi tycker att det är viktigt att betona att man inte får förlora de områden där EU verkligen måste samarbeta tätt när man talar om de områden som man ska ta tillbaka.

Vad gäller Sveriges aktivitet i de här frågorna fokuserar vi väldigt mycket på frågor om demokrati och legitimitet också ur andra synvinklar. Jag nämnde öppenhetsfrågan. EU-ministern bjöd in till ett like-

minded-möte inför ett GAC-möte i april om de här frågorna. Vi fortsätter att driva öppenhetslinjen ganska mycket, vilket vi tillsammans med de övriga nordiska länderna tyvärr är ganska ensamma om.

2013/14:10
15 november

Anf. 116 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen och för närvaron i EU-nämnden i dag. Vi önskar statssekreteraren med medarbetare en trevlig helg.

Innehållsförteckning

1 § Utrikes frågor	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN	1
Anf. 2 Utrikesminister CARL BILDT (M)	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN	1
Anf. 4 Utrikesminister CARL BILDT (M)	1
Anf. 5 ORDFÖRANDEN	2
Anf. 6 Utrikesminister CARL BILDT (M)	2
Anf. 7 EVA-LENA JANSSON (S)	3
Anf. 8 Utrikesminister CARL BILDT (M)	3
Anf. 9 EVA-LENA JANSSON (S)	3
Anf. 10 Utrikesminister CARL BILDT (M)	3
Anf. 11 ORDFÖRANDEN	3
Anf. 12 Utrikesminister CARL BILDT (M)	4
Anf. 13 ORDFÖRANDEN	4
Anf. 14 Utrikesminister CARL BILDT (M)	4
Anf. 15 JACOB JOHNSON (V)	6
Anf. 16 EVA-LENA JANSSON (S)	6
Anf. 17 BODIL CEBALLOS (MP)	7
Anf. 18 Utrikesminister CARL BILDT (M)	7
Anf. 19 PYRY NIEMI (S)	9
Anf. 20 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	10
Anf. 21 ORDFÖRANDEN	10
Anf. 22 Utrikesminister CARL BILDT (M)	10
Anf. 23 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	12
Anf. 24 Utrikesminister CARL BILDT (M)	12
Anf. 25 ORDFÖRANDEN	13
Anf. 26 Utrikesminister CARL BILDT (M)	13
Anf. 27 ORDFÖRANDEN	13
Anf. 28 Utrikesminister CARL BILDT (M)	13
Anf. 29 BODIL CEBALLOS (MP)	14
Anf. 30 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	14
Anf. 31 Utrikesminister CARL BILDT (M)	14
Anf. 32 ORDFÖRANDEN	15
Anf. 33 Utrikesminister CARL BILDT (M)	15
Anf. 34 EVA-LENA JANSSON (S)	15
Anf. 35 BODIL CEBALLOS (MP)	15
Anf. 36 JOHNNY SKALIN (SD)	16
Anf. 37 ORDFÖRANDEN	16
Anf. 38 JACOB JOHNSON (V)	16
Anf. 39 ORDFÖRANDEN	16
Anf. 40 JACOB JOHNSON (V)	17
Anf. 41 ORDFÖRANDEN	17
Anf. 42 Utrikesminister CARL BILDT (M)	17
Anf. 43 JOHNNY SKALIN (SD)	17
Anf. 44 EVA-LENA JANSSON (S)	18
Anf. 45 BODIL CEBALLOS (MP)	18
Anf. 46 ORDFÖRANDEN	18
Anf. 47 Utrikesminister CARL BILDT (M)	19
Anf. 48 EVA-LENA JANSSON (S)	19

Anf. 49	Utrikesminister CARL BILDT (M).....	19	2013/14:10
Anf. 50	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	19	15 november
Anf. 51	JOHNNY SKALIN (SD).....	20	
Anf. 52	Utrikesminister CARL BILDT (M).....	20	
Anf. 53	ORDFÖRANDEN.....	20	
2 §	Utrikes frågor samt Utrikes frågor – försvar	21	
Anf. 54	ORDFÖRANDEN.....	21	
Anf. 55	Utrikesminister CARL BILDT (M).....	21	
Anf. 56	ORDFÖRANDEN.....	21	
Anf. 57	Utrikesminister CARL BILDT (M).....	21	
Anf. 58	TOMMY WAIDELICH (S)	22	
Anf. 59	BODIL CEBALLOS (MP).....	22	
Anf. 60	ORDFÖRANDEN.....	23	
Anf. 61	JACOB JOHNSON (V).....	23	
Anf. 62	JOHNNY SKALIN (SD).....	23	
Anf. 63	Utrikesminister CARL BILDT (M).....	23	
Anf. 64	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	23	
Anf. 65	ORDFÖRANDEN.....	24	
Anf. 66	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	24	
Anf. 67	ORDFÖRANDEN.....	25	
Anf. 68	ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	25	
Anf. 69	ORDFÖRANDEN.....	26	
Anf. 70	BODIL CEBALLOS (MP).....	26	
Anf. 71	JACOB JOHNSON (V).....	26	
Anf. 72	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	26	
Anf. 73	JOHNNY SKALIN (SD).....	27	
Anf. 74	ORDFÖRANDEN.....	27	
Anf. 75	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	27	
Anf. 76	SUSANNA HABY (M).....	28	
Anf. 77	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	28	
Anf. 78	ORDFÖRANDEN.....	28	
3 §	Utrikes frågor – försvar	29	
Anf. 79	ORDFÖRANDEN.....	29	
Anf. 80	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	29	
Anf. 81	ORDFÖRANDEN.....	30	
Anf. 82	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	30	
Anf. 83	JOHNNY SKALIN (SD).....	31	
Anf. 84	BÖRJE VESTLUND (S).....	31	
Anf. 85	ORDFÖRANDEN.....	31	
Anf. 86	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	31	
Anf. 87	ORDFÖRANDEN.....	32	
Anf. 88	Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	32	
Anf. 89	ORDFÖRANDEN.....	33	
4 §	Allmänna frågor.....	34	
Anf. 90	ORDFÖRANDEN.....	34	
Anf. 91	Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM	34	
Anf. 92	ORDFÖRANDEN.....	34	
Anf. 93	Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM	34	

Anf. 94 ORDFÖRANDEN	34
Anf. 95 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM.....	35
Anf. 96 JOHNNY SKALIN (SD)	35
Anf. 97 ORDFÖRANDEN	35
Anf. 98 JOHNNY SKALIN (SD)	35
Anf. 99 Andre vice talman ULF HOLM (MP).....	35
Anf. 100 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM.....	35
Anf. 101 ORDFÖRANDEN	36
Anf. 102 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM.....	36
Anf. 103 JOHNNY SKALIN (SD)	36
Anf. 104 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM.....	37
Anf. 105 ORDFÖRANDEN	37
Anf. 106 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM.....	37
Anf. 107 ORDFÖRANDEN	37
Anf. 108 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM (S).....	38
Anf. 109 JOHAN LINANDER (C).....	38
Anf. 110 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM (S).....	38
Anf. 111 ORDFÖRANDEN	38
Anf. 112 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM (S).....	38
Anf. 113 BÖRJE VESTLUND (S).....	39
Anf. 114 Andre vice talman ULF HOLM (MP).....	40
Anf. 115 Statssekreterare OSCAR WÅGLUND SÖDERSTRÖM (S).....	40
Anf. 116 ORDFÖRANDEN	41